

Herkulesfürdő, mint a monarchia öröksége

Szerző:

Nistor Renáta-Erzsébet

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Földrajz Kar, Turizmusföldrajz szak, alapképzés,
III. év

Témavezetők:

dr. Máthé András-Árpád egyetemi adjunktus

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar-Kolozsvár, Magyar Földrajz Intézet

drd. Benedek István

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Politika-, Közigazgatás- és Kommunikációtudomány Kar-
Kolozsvár, Kommunikáció, Közkapcsolatok és Reklám Intézet

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETŐ	4
2	TÉRSÉG BEMUTATÁSA	5
2.1	ELHELYEZKEDÉSE	5
2.2	ÉGHAJLATA	5
2.3	HERKULESFÜRDŐ, A CSERNA-DOMOGLÉD NEMZETI PARK RÉSZE	6
2.4	GYÓGYVIZEI	7
2.5	A FÜRDŐKULTÚRA KIALAKULÁSÁNAK FELTÉTELEI	7
2.6	NEVÉNEK EREDETE.....	8
2.7	HERKULESFÜRDŐ TÖRTÉNETE.....	8
2.7.1	<i>Herkulesfürdő belvárosa az Osztrák-Magyar Monarchia idejében</i>	10
2.7.2	<i>Fürdőélet az Osztrák-Magyar Monarchiában, ezen belül pedig Herkulesfürdőn</i>	11
2.7.3	<i>Az új Herkulesfürdő</i>	13
2.7.4	<i>Herkulesfürdő épületei napjainkban</i>	13
3	TURIZMUS HELYZETE KRASSÓ-SZÖRÉNY MEGYÉBEN ÉS HERKULESFÜRDŐN	14
4	KRASSÓ-SZÖRÉNY MEGYE TURIZMUSA	14
4.1	KRASSÓ-SZÖRÉNY MEGYE FEJLŐDÉSE A KOMMUNISTA RENDSZERBEN	15
4.2	KRASSÓ-SZÖRÉNY MEGYE AZ 1990-ES ÉVEKBEN	16
4.3	KRASSÓ-SZÖRÉNY MEGYE A 2000-ES ÉVEKTŐL NAPJAINKIG	17
5	HERKULESFÜRDŐ TURIZMUSA	18
5.1	HERKULESFÜRDŐ FEJLŐDÉSE A KOMMUNISTA RENDSZERBEN	19
5.2	HERKULESFÜRDŐ AZ 1990-ES ÉVEKBEN	19
5.3	HERKULESFÜRDŐ A 2000-ES ÉVEKBEN	20
5.4	HERKULESFÜRDŐ KIHASZNÁLTSAGA.....	21
5.5	ROMÁNIÁBA ÉRKEZŐ TURISTÁK NEMZETISÉGI ELOSZLÁSA	23
5.6	ADATELEMZÉS	24
6	A NYUGATI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2014-2020 FEJEZETEINEK ELEMZÉSE	25
7	SWOT ANALÍZIS	27
8	CÉLCSOPORTOK	29
9	FEJLESZTÉSI TERV	31
9.1	INFRASTRUKTÚRA FELTÉRKÉPEZÉSE.....	32
9.1.1	<i>Túraútvonalak</i>	33
9.2	HERKULESFÜRDŐ SZUPRASTRUKTÚRÁJÁNAK REHABILITÁCIÓJA	33

9.3	STRANDOK ÉS SZABAD STRANDOK RENDSZERE	37
10	PROMOVÁLÁSI TERV	37
10.1	PARTNEREK	38
10.2	KOMMUNIKÁCIÓS FELÜLETEK	38
10.3	ESEMÉNYMARKETING	40
10.4	KÖVETKEZTETÉSEK	40

Ábrajegyzék

1. Ábra: Turista forgalom az ország nyugati régiójában	22
2. Ábra: Krassó-Szörény megye infrastruktúrája	32

Táblázatjegyzék

1. Táblázat: Herkulesfürdői vendégek foglalkozás szerinti megoszlása	12
2. Táblázat: Vendégek társadalmi réteg szerinti megoszlása %-ban kifejezve	13
3. Táblázat: A turisztikai befektetés volumene Krassó-Szörény megyében	15
4. Táblázat: A szálláshelyek és turisták száma Krassó-Szörény megyében.....	15
5. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 1990-től 1999-ig.....	16
6. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 2000-től 2009-ig.....	17
7. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 2010-től 2016-ig.....	18
8. Táblázat: A szálláshelyek és a turista forgalom volumene.....	19
9. Táblázat: Szálláshelyek és turista forgalom volumene a 2000-es években.....	21
14. Táblázat: Herkulesfürdő SWOT elemzése	28

Diagrammjegyzék

1. Diagramm: Nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező városok férőhelye 1990-ben	17
2. Diagramm: Nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező városok férőhelye 2016-ban	18
3. Diagramm: Szálláshely kapacitás az 1990-es években.....	20
4. Diagramm: Herkulesfürdő kihasználtsága 2015-ben	23
5. Diagramm: Romániába érkező turisták nemzetiségi eloszlása 2015-ben	24
6. Diagramm: A szálláshelyek kihasználtságának foka a Nyugati régióban (%).....	26

1 Bevezető

''Megérkezik a tavasz, a fák újra lombokat öltenek, a költöző madarak visszatérnek, megjönnek a fürdő-prospektusok is és a hosszú télen gyötrő fájdalomtól sokat szenvedett beteg örömteljes hálaírást rebeg, mert a fürdő idő megérkezett és hosszas szenvedéseitől a mint az orvosok biztatják, a fürdőn okvetlenül megszabadul. Mohó örömmel veszi kezeibe az épen most érkezett fürdőértékesítőket és családtagjaival, rokonaival és barátaival tanácskozást tart: melyik fürdőre menjen.'' – Dr. Bikfalvi Károly, 1892

Az Erdélyrészi Kárpát Egyesület, Erdély című folyóiratából származik a részlet. Láthatjuk, a fürdőzés fontos részét jelentette a mindennapi ember életének. Minden társadalmi rétegből származó és gyógyulni vágyó egyén megkapta a maga számára a megfelelő fürdőhelyet. Továbbá az állam is hangsúlyt fektetett a fürdők újítására, bővítésére, a megfelelő felszerelés, személyzet biztosítására és mindezt törvényekkel szigorították.

1866. évi „kormányzéki alapelvek” előírták az állandó fürdőorvos alkalmazását, továbbá az egészséges fürdői szabályzat kidolgozását és idényben állandó fürdőbizottság megalakítását. Később a fürdőhelyek kötelezően kellett rendelkezzenek gyógyszerházzal is. A fürdők színvonalának emelésére nagy hangsúlyt fektettek ugyanis az 1876. évi törvény kimondta, hogy húsz év adómentességet biztosítottak a gyógyfürdői építkezésekhez, és a gyógydíjakból beszedett összeg kizárólag a fürdő karbantartására és bővítésére használható fel. Szigorú fürdőstatisztikákat is vezettek.

1885-ben behozták a vízjogi törvényt, amely lehetővé tette a gyógyforrások körüli területek elkülönítését és védelmét. A védelem az illető területen tiltotta az illetéktelen földmozgást és a forrást veszélyeztető újabb fúrást. A védett terület kialakításának kérvényezéséhez belügyminisztériumi engedélyt, szakértői véleményt, helyszínrajzot, földtani térképet és a terület körül esetlegesen érintett vagy érdekelt tulajdonosok felsorolását írták elő. Trefort Ágoston kultuszminiszter így fogalmazott: '' vasút nélkül nincs semmi fürdőhelynek jövője, mert drágán, kényelmetlenül s lassan senki sem akar fürdőbe utazni''. Ennek megfelelően hosszadalmas munkálatok kezdődtek a vasúthálózat kialakítása érdekében.

Ez a néhány tény alátámasztja, hogy a fürdőhelyeken kialakult egy sajátos kultúra, ami napjainkra is hatással van. Köznapi értelemben elsősorban a tisztálkodásra, a testápolásra gondol, tágabb értelemben pedig fontos részét képezi az egészségügynek, az orvostudománynak. Az egykori Habsburg Birodalomban és a vele szomszédos, főleg délnémet, svájci, észak-itáliai területeken, majd kiváltképpen az Osztrák–Magyar Monarchiában olyan karakteres fürdőélet alakult ki, amelyet ma egyedi kultúrtörténeti jelenségként tartunk számon.

Témaválasztásom során ez a jelenség felkeltette érdeklődésemet, és úgy gondolom ezeknek az esetenként lepusztult településeknek van jövőjük. Dolgozatomban Herkulesfürdőt elemzem, továbbá az épített örökség megmentését és a fürdőtelep turisztikai potenciálját és a fejlesztési lehetőségeket összegzem.

2 Térség bemutatása

Dolgozatom első részében Herkulesfürdőt elemzem természeti, földrajzi, történelmi és társadalmi szempontból. Az első négy alfejezetben a fürdőtelep földrajzi helyzetét, éghajlatát mutatom be, majd megvizsgálom a Cserna-Domogléd Nemzeti Park részeként is, továbbá kitérek a gyógyvizeire is. Ezután a fürdőkultúra kialakulásának feltételeit kutatom, majd áttérek Herkulesfürdő történelmére és hajdani társadalmi életére. Ezt követően a fürdőtelep leírásával folytatom és képekkel szemléltetem a fürdőtelep kiemelkedőbb épületeit az Osztrák-Magyar Monarchia korában. Az utolsó fejezetben pedig ezen épületek aktuális kinézetét szemléltettem.

Az alfejezetek logikusan felépített szerkezete szemlélteti Herkulesfürdő földrajzi és természeti paramétereit, bemutatja a fürdőtelep kialakulását, annak fejlődését, kultúráját és befejezésképpen annak hanyatlását az épületek mai fényében.

2.1 Elhelyezkedése

A Krassó-Szörény megyében található Herkulesfürdő, Románia területén helyezkedik el. A Temesvárt Orsovával összekötő E70-es út Mehádia település után balra elágazó mellékút vezet Herkulesfürdő fele. Temesvártól 170 kilométerre fekszik, a legközelebbi nagy város Szörényvár (románul Drobeta-Turnu Severin) 47 kilométer távolságra található. Orsovától (ahol a Cserna a Dunába ömlik) 22 kilométer távolságra helyezkedik el.

Herkulesfürdő 168 méter tengerszint feletti magasságon fekszik. A Cserna-völgyében a folyó két oldalán terül el a fürdőtelep. A folyó jobb oldalán az erdővel borított Cserna-hegység, bal oldalán pedig a Mehádia-hegység övezi (Perei, 2005).

2.2 Éghajlata

„Különleges enyhe éghajlat övezi a tájat: a régi Nagy-Magyarország legdélebbi vidékeihez tartozik, egy szélességi körön van az itáliai Velencével és a francia Nizzával is. A közép-európai éghajlatot itt már erős mediterrán hatás éri, ezért kellemes időjárási viszonyok alakulnak ki, az éves átlag hőmérséklet 14°C körül mozog. Saját növény és állatvilága van, ennek köszönhetően hozták létre itt a Domogléd-Cserna Nemzeti Parkot. Klimatikus gyógyhely: levegője annyira ionizált (2000-2500 negatív töltésű ion/cm³/s),

mintha 3000 méter fölötti hegyeken lennénk. A levegő ilyen mértékű ion tartalma jótékony hatással van az emberi szervezetre” (Perei, 2005: 14).

2.3 Herkulesfürdő, a Cserna-Domogléd Nemzeti Park része

A fürdőtelep a Domogléd-Cserna Nemzeti Park területén fekszik. Sok látványosság található Herkulesfürdő környékén: vadregényes vízesések, barlangok, szorosok, sziklafalak, fürdési lehetőséget kínáló hőforrások, de meg kell említeni a növényvilágot (bánáti feketefenyő, keleti bükk, balkáni bükköny) és állatvilágát is (homoki vipera és skorpió is előfordulhat e vidéken). A Cserna-Mehádiai Hegység gerincén végig haladó turistautakat piros sáv jelzi. Néhány kirándulási lehetőséget mutatok be a következőkben.

A Hét (meleg) forrás vidéke körülbelül 4 kilométerre fekszik Herkulesfürdőtől. A Cserna-partján felfelé haladva eljutunk a Cserna vízeséshez, onnan pedig a patak bal oldalán tart az út a Hétforrás vidékére. A fő forrás az ország legradioaktívabb hévizének számít. A környéken a Cserna partján több szabad strand is van.

A Roset vízesést a Cserna-völgyi út mellett találjuk jobb oldalt a Hétforrás kemping felett, a piros kör jelzésnél. Folyamatosan a Roset patakot kell követni majd a Mehádiai-hegység egyik magas sziklafalán végigfolyó vízesés alsó részét pillanthatjuk meg.

A Herkulesfürdőn található Fehér-Kereszt kilátóhoz vezető turista jelzést sárga sáv jelöli. A fürdőtelep felső útjáról közelíthető meg és innen belátni a történelmi belvárost és a völgy legfontosabb részeit. A sárga sávot követve a Grota lui Șerban barlang kiterőjéhez érünk. Visszatérve a sövényre a sziklaszél bal oldalát választjuk és hamarosan a piros felirattal jelzett Domogléd-csúcson vagyunk (1105 méter). A Domogléd egy különleges flórájú, sziklás vidék területén több mint 2000 növényfaj él és a kutatók igen sok fajta pillangót és védett madárfajt figyeltek meg itt. Szép a kilátás a Cserna-völgyére, de a távoli Godján-hegység csúcsait is láthatjuk, ellenkező irányba pedig a Dunát fedezhetjük fel. Ezután le lehet ereszkedni a Feregari-szoros illetve a Proláz-völgy felé. Kiépített sziklamászó helyek is vannak.

A Szeles-vízesés jelző tábláját a Cserna-völgyi víztározó után találjuk meg. A piros kereszt turistajelzésen kell elindulnunk majd a sziklafalak találkozásánál láthatjuk a vízesés felső szakaszát. Tovább haladva felérhetünk a vízesés tetejére is, onnan pedig a völgy felé vezető úton a vízesés lábához is eljuthatunk.

A Czeszna-völgye a Motel Dumbravatól a kék kereszt jelzést követve elérhető. A völgyben egy vízesést is találunk, ahol a mai napig működő vízi malom látható.

Az Izzasztó-barlang a római katolikus templomtól közelíthető meg a kék kereszt jelzésen. Nevét onnan kapta, hogy a barlang egyik nyílásából, nedves időben 57°C-os gőzök

szállnak fel furcsa robajok kíséretében. A jelzésen tovább menve a Csorich-tetőről az Erzsébet-csúcsra juthatunk.

A Bánáti-szfinx Orsova felé haladva Csernahévíz előtt a Cserna túl oldalán érdekes természetes sziklaképződmény található, amely az egyiptomi szfinx-re hasonlít (Perei, 2005).

2.4 Gyógyvizei

„Herkulesfürdőt legtöbbször a meleg gyógyforrásai révén ismerik, nem véletlenül, hiszen Európa leghatékonyabb hévizei fakadnak itt. A környék legismertebb forráscsoportjai a Herkules (67 °C), a Neptun (54 °C), a Diana (vagy Elisabeth 46 °C), a Traianus és a Hétforrás (vagy más néven Hétfézér-források). Az itteni egyébként radioaktív vizek számos betegség kezelésére alkalmasak fürdő-, illetve ivókúra formájában: krónikus nőgyógyászati bajok, reuma, köszvény, kezdeti fázisban való cukorbetegség, nehézfém-mérgezések, szembetegségek, légzőszervi megbetegedések, idegrendszeri bántalmak, emésztési rendellenességek esetén javallott az orvosi ellenőrzés melletti kúra” (Perei, 2005: 14).

2.5 A fürdőkultúra kialakulásának feltételei

„A fürdőkultúra, a legrégebbi műveltségi javak egyike, történeti és földrajzi tagoltsága igen összetett és változékony. Annyira, hogy gyakran jellemző lehet egy civilizációra. A köznapi megközelítés elsősorban a tisztálkodásra, tágabb értelemben a testápolásra gondol, pedig az csak az egyik fontos eleme. Szerves részét képezi az egészségügynek és az orvostudománynak, sőt akár a vallási és a köznapi szokásoknak, esetenként a művészetekhez is kapcsolódik.” (Kósa, 2009)- internetes cikkből van idézve

A fürdőkultúra kialakulásának előzményei a 18. századig nyúlnak vissza. A legfontosabb, a gyógyhatású vizek gazdagsága a földtörténeti korok óta adott volt. Ehhez társult a kedvező éghajlat, a változatos domborzat és növényzet és a szép táji környezet. Sok gyógyvizet már az ókortól ismertek, viszont a hatékony felhasználásához szükség volt a fölvilágosodás természetkultuszára, az orvostudomány és a vegyészet kibontakozására is. A másik fontos tényező az infrastruktúra, hiszen a legszebb táj sem érvényesülhet kedvező megközelítési lehetőségek nélkül. Továbbá a fürdőhelyen az otthonhoz hasonló kényelmet kellett találnia a vendégnek. Úgy a közlekedési útvonalak, mind a fürdőhelyi épületek és felszerelésük kiépítéséhez beruházható tőkére volt szükség. De nem feledkezhetünk meg a polgári társadalom leleményéről, a munkaidő és a szabadidő megkülönböztetéséről, és döntően arról a felismerésről, hogy az eredményes munkához szükség van a pihenésre. Tágabb értelemben a fürdőélet magába foglalta a tisztálkodást, gyógyulást, pihenést,

nyaralás, sőt a szórakozást is és azért, hogy ez a kultúra kialakulhasson, egy felvilágosult társadalomra volt szükség (Kósa, 2009).

2.6 Nevének eredete

A fürdőt Traianus római császár idejében „Ad aquas Herculi sacras” (Herkules szent vizeihez), illetve „Thermae Herculi ad Mehadium” (Herkules mehádiai vizeihez) néven emlegették. (Komlós, 2006) „Neve arra utal, hogy a rómaiak hite szerint a hévizek Herkulestől függttek. A mondák szerint, Herkules, egy közeli barlangban hadakozott a Hydra (magyarul lernéi Hüdra néven ismert, kígyóra emlékeztető vízi szörnyként határozzák meg) nevű sokfejű kígyóval, végül a Kazán-szorosban végzett vele, egyes elnevezések szerint innen ered a fürdőhely korabeli elnevezése” (Perei 2005:14).

1817-ben a Cserna szabályozásával és az új út megépítésével egy időben ismét felépítették a fürdőtelepet és a „Mehádiai fürdők” ezután kapták a Herkulesfürdő elnevezést (Perei, 2005).

2.7 Herkulesfürdő története

Herkulesfürdő vizeinek gyógyhatását a rómaiak használták ki elsőként, Traianus császár fürdőket létesített itt i.sz. 105-107 között és maga is itt kúraltatta betegségeit. Marcus Aurelius is csodálója volt az itteni víz erejének (Perei, 2005). A történelem viharai többször is elpusztították a fürdőhelyet, először a népvándorlásnak esett áldozatul, majd a török dúlásnak.

1734-ben Gróf Hamilton altábornagy III Károly császár rendeletére a római romokra alapozva, felépített egy katonai telepet és néhány kisebb fürdőt. Ezek a létesítmények az 1737-es török háború áldozatai lettek (Dezső, 2016).

1817-ben a Cserna szabályozását követően újra felépítik a fürdőtelepet és a „Mehádiai fürdők” ezután kapták a Herkulesfürdő nevet. A fürdőhely az 1848-49-es forradalom után épül ki és válik európai hírű fürdővé (Perei, 2005), (Komlós, 2006).

I. Ferenc József 1852-ben látogatott el Herkulesfürdőre, és ekkor kijelentette, hogy „a Cserna völgyében van a földész legszebb üdülőhelye”. Az uralkodói látogatás után indult igazán fejlődésnek a telep, sorra nyitották meg a fürdőket, pavilonokat, palotákat, szállókat.

A fürdő a Magyar Királyi Kincstár tulajdona, mely a temesvári főkormányzósághoz tartozott. 1872-ben a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók szervezetének 16. nagygyűlése Herkulesfürdőn kerül megrendezésre. Az eseményre írta Munk Manó fürdőorvos a Herkulesfürdőről szóló könyvét, mely a gyógyhely és a gyógyvíz méltatását tartalmazza e mellett pedig a környék történelmi, földrajzi, természeti és statisztikai bemutatását is tartalmazza. (Dezső, 2016).

1877-ben Herkulesfürdön nyaral Erzsébet királynő, ez által a polgári és a felső réteg hölgyei szinte kötelezőnek tartják, hogy ők is ott nyaraljanak (Tolnai,2013). Fontos megemlíteni az 1878-as évet, ugyanis ekkor kapcsolódik be a fürdő a vasúti forgalomba. Ekkor épül a neoreneszánsz vasútállomás is. Ennek következtében jelentősen megnövekedett a látogatók száma, volt olyan év, melyben meghaladta a 8000 főt, a századforduló után pedig a 10 000 főt is. A vasút megjelenése előtt Bécsből vonattal és postakocsival 48 órát, hajóval Orsova fele pedig 60 órát kellett utazni, míg Pestről 36 órát vett igénybe az út. A vasúti forgalom megjelenése után akár 10 óra alatt el lehetett jutni Herkulesfürdőre.

1896-ban királyi találkozó helyszíné, a Vaskapu megnyitása alkalmával itt találkozik Ferenc József császár, I. Károly román és I. Sándor szerb király s több napon át itt nyaraltak. Ezt az eseményt egy ma már nem látható emléktábla hirdette:

„I. FERENCZ JÓZSEF dicsőséges uralkodó királyunk ő cs. és kir. felségének és felséges vendégeinek I. KÁROLY Románia királyának és I. SÁNDOR Szerbia királyának a Magyarország ezredéves fennállásakor rendezett ünnepek során a dunai Vaskapu – csatorna megnyitása alkalmával 1896 évi szeptember hó 27- én Herkulesfürdön tett legmagasabb látogatásának emlékére” (Dezső, 2016).

1903. júniusában megszületik Pazeller Jakab alkotása, a Herkulesfürdői emlék. Bajor Nagy Ernő így írta le a Herkulesfürdői emlék születésének történetét, az Ország Világ című folyóiratban: „1903 júniusának egyik délelőttjén Herkulesfürdön, a harminchármas ezred zenekarának karmestere – Pazeller Jakab – véletlenül ráért egy kicsit, mert nem volt délelőtt próbájuk. Bement a szalonba, leült a zongorához, és saját kedvtelésére játszani kezdett. Egyszer csak érdekes téma bontakozott ki a rögtönzésből: keringő, könnyű kis bódulat, áradó romantika s meglepő, érdekes hangvétel ölelkeztek benne. Valami egészen új sarjadt ki a hangok véletlen rendjéből. Most már ő maga is jobban odafigyelt. Addig-addig kalandozott ujja a billentyűkön, míg kiformalódott egy, a főtémához illő szomorkás, boldog utójáték. Aztán rájött, hogy az utójáték előjátéknak is jó. Fél óra múlva felírta a kottapapír fejlécére a címet: Herkulesfürdői emlék. Még aznap hangszerelte, két nap múlva pedig be is mutatták. Ez volt a fiatal zeneszerző 121. műve, akinek nevéhez olyan ismert dallamok fűződnek, mint az Akácós út zenéje. [...] Magyar slágernek nem volt még ilyen sikere” (Ism, 2013).

2.7.1 Herkulesfürdő belvárosa az Osztrák-Magyar Monarchia idejében

Herkulesfürdő központja, a Herkules tér fele haladva több épülettel is találkozunk. Az út bal oldalán 1875-ben építették a Tatártzy villát, melyben Erzsébet királyné tartózkodott herkulesfürdői látogatásai alkalmával. Tőle nem messze található az Erzsébet fürdő az út másik oldalán. Előtte az 1863-ban épült Ferenc József szálloda, mely 116 szobával rendelkezett. A szállót sétatályosó kötötte össze a Gyógyteremmel. Itt hangversenyeket, bálakat is rendeztek, továbbá mellette kávézó és étterem is volt. A Gyógycsarnok előtt volt a rendezett Gizella park. A Gyógycsarnokban később Kaszinó is működött. Homlokzatán a következő felirat áll: „Saluti et laetitiae” azaz „Az egészségnek és az örömeinek”.

A Ferenc József szállóval szemben a Cserna másik oldalán volt az Alpár Ignác tervei alapján 1900-ban épült Szapáry fürdő. Egy vashídon lehetett átjutni a fürdőhöz. A Gyógyterem másik oldalán a Rudolf (Rezső)-udvar kapott helyett 118 szobával. Innen egy zárt folyósón tovább lehetett jutni a Mária fürdőbe, ahol egy fedett úszómedence volt és 27 öltöző.

Innen kezdődött a fürdőtelep központja, a Herkules tér. A téren Herkulest ábrázoló ércszobor volt található, melyet Ramelmayer és Glanz művészek készítettek 1847-ben. A 3,5 méteres szobor márványtalapzaton áll, és a négy oldalán oroszlánfejekből folyt az ivóvíz.

A Cserna-hídjánál épült keleti házsor első épülete az 1700-as években létesült Karolina-fürdő amely „hűvös izületfürdő”-ként szolgált. Az épület kezdetben fából épült, majd kőburkolatot kapott és két külön fürdőt alakítottak ki benne. 1865-re még 4-el bővítették, a kabinokat vörös márvánnyal bélelték és kupolákkal látták el. A Karolina-fürdő után következett az 1824-ben épült Ferenc szálloda ezután pedig a Terézia szálloda 114 szobájával, melyek a katonatisztek és a katonai hivatalnokok kényelmét szolgálták. A Terézia szálloda összeköttetésben volt a Zsindely fürdővel, mely nevét onnan kapta, hogy a telepen az első épület volt mely zsindelytetőt kapott. Később átnevezték Lajos-fürdőre. Felszereltsége: 30 kabin, egy nagy társas-, egy katonai és két közfürdő. A közfürdőket a szegényebb sorsúak használhatták. A Lajos-fürdő volt a fürdőtelep leglátogatottabb fürdője. Innen folyósón át lehetett jutni a Katonafürdőházba melyben 17 szoba, két konyha, két mosókamra és egy nagy bolt volt. Ezt az épületet a katonák használták őrmesteri rangtól lefelé.

1811-ben a fürdőházak után vendéglő-kávéház következett. Ugyancsak ebben az évben épült a fürdőigazgatóság hivatali irodáit, a fürdőparancsnokságot és a fürdőorvos lakását magába foglaló épület. Később a fürdőigazgatóság épülete után 1906-ban épül a József főherceg szálló, a szecessziós palota Guido Hoepfner és György Géza tervei alapján.

1838-ban épült a Ferdinánd szálloda, melyben 98 szoba volt, továbbá gyógyszertár és egy vendéglő is helyett kapott. A szálloda után fürdő emelkedett, melyben kilenc kabinos forró ízületfürdőként működött. Az árucarnok épülete zárta a nyugati házsort. A tér végén 1865-ben épült kápolna várta a vendégeket (Dezső,2016).

Herkulesfürdő hajdani szállóit a mellékletben szemléltettem 1-13 számozás alatt.

2.7.2 Fürdőélet az Osztrák-Magyar Monarchiában, ezen belül pedig Herkulesfürdön

„Megérkezik a tavasz, a fák újra lombokat öltenek, a költöző madarak visszatérnek, megjönnek a fürdő-prospektusok is és a hosszú télen gyötrő fájdalmaktól sokat szenvedett beteg örömteljes hálaimeit rebeg, mert a fürdő-idő megérkezett és hosszas szenvedéseitől, mint az orvosok biztatják, a fürdőn okvetlenül megszabadul. Mohó örömmel veszi kezeibe az épen most érkezett fürdőértékesítőket és családtagjaival, rokonaival és barátaival tanácskozást tart: melyik fürdőre menjen.” (Bikfalvi, 1892)

A fürdőtelep megnyitásával egy időben embersereg özönlötte el a fürdőket. A szezon rövid volt, így mindenki próbálta kihasználni ezt. Volt viszont elő- és utóidény is. Ilyenkor 20-30%-os kedvezmény járt a különböző szolgáltatások díjából. A fürdők leginkább május 1-én vagy 15-én nyitottak, és szeptember 15.-én vagy legkésőbb október 1-én zártak. Az előidény június 1-ig vagy 15.-ig tartott, az utóidény augusztus 20.-tól vagy szeptember 1-től zárásig tartott. Akkor zárták a fürdőket, amikor az utolsó vendég is haza utazott.

A fürdővendégek gyógydíjat és zenedíjat kellett fizessenek, ez a fürdőigazgatóság tiszte volt. A rendszabály pontosan tartalmazta az ellenszolgáltatás körét: e díjért élvezhették a források vizét, használhatták a sétányok padjait, díjmentesen hallgathatták a zenét, bejárhattak az olvasó terembe ahol díjmentesen minden nyelvű lapok jártak. Részt vehettek a bálokon a gyógyterem dísztermében és ingyen használhatták a társalgó teremben levő zongorát.

A fürdői szállást-akár csak manapság-alapvetően kétfélet lehetett kivenni: hotelt és magánlakást. Az 1892-es évi statisztika szerint Herkulesfürdő 681 szobával rendelkezett és körülbelül négy ember jutott egy szobára. A szálloda és a fürdő

együttesét magába foglaló fürdőház a 19. század második felében terjedt el. Ezután a század vége felé az Osztrák-Magyar Monarchiában elterjedt a több emeletes belső udvarral ellátott épületforma. Ilyen volt Herkulesfürdön a Rezső udvar, melynek udvarában egy szökőkút állt. Természetesen az anyagi helyzet is befolyásolta, hogy ki hol bérelhetett magának szállást. Az utcai ablakkal rendelkező szobákat részesítették előnyben, ami persze jóval drágább is volt, mert ez a szoba nem csak a fürdővendég kíváncsiságát elégítette ki hanem a magasabb társadalmi státuszát is kifejezte.

A polgári fürdőélet egyik legfontosabb helysége a gyógyterem (kursalon), ami gyakran a központi szállóban vagy a fürdőházban kapott helyett. Ez a terem rendkívül tágas volt, ugyanis azt a célt szolgálta, hogy a vendégek a kúra vagy séta után nem kellett visszavonulniuk a szobájukba, hanem itt tartózkodhattak díjmentesen. A 19-20. század fordulóján a herkulesfürdői gyógyteremben levegőcserélő turbinákat szereltek.

Az újkorban Herkulesfürdő dicsekedhetett a legtöbb királyi látogatóval. Járt itt I. Ferenc, I. Károly Románia királya, I. Sándor szerb király,,I. Károly, de Erzsébet királynő (Sisi) is sokszor ellátogatott a fürdőtelepre. Később névsort vezettek az érkezőkről, melyet a vendégek alig vártak hogy megnézhessenek, hiszen így barátaik, rokonaik, ismerőseik ottlétéről is tudomást szerezhettek. Továbbá statisztikát is vezettek, hogy megtudják, melyik társadalmi réteg látogatja inkább a fürdőket.

1. Táblázat: Herkulesfürdői vendégek foglalkozás szerinti megoszlása

1899 július 4-10 között

Kereskedő	47	16,0%
Iparos	31	10,5%
Tőkés vállalkozó	2	0,7%
Tisztviselő	50	17,0%
Földbirtokos	18	6,1%
Földműves	10	3,4%
Magánzó	14	4,7%
Alkalmazott	13	4,4%
Tanuló	5	1,7%
Értelmiségi	101	34,2%
Foglalkozást nem jelöl	4	1,3%
Összesen	295	100%

Forrás: Kósa: 2009:213

Az 1. számú táblázat alapján megállapítható, hogy az érkezők több mint egyharmada értelmiségi. A tisztviselők magas száma érthető, ugyanis Herkulesfürdő hagyományosan a katonaság gyógyulását és pihenését szolgálta. Ezután a kereskedők és iparosok követik a sort, és kisebb arányban lehet találni földbirtokosokat, földműveseket, tőkés vállalkozókat.

Egy további kimutatásban azt kiderül, hogy 1899-ben legnagyobb számban a középső társadalmi réteg kereste fel Herkulesfürdőt. Nem csak a gyógyulni vágyók, hanem azok is akik csak üdülni szándékoztak valamilyen kúrát végeztek. A vendég megérkezése után kötelezően kellett konzultáljon a fürdőorvossal, aki pontosan meghatározta az ivó- és fürdő kúráját, miből mennyit és mennyi ideig kellett csináljon. Sokszor még azt is meghatározták, hogy milyen ételeket ehet a páciens. A kor tudományának megfelelően kivizsgálták a vendéget és a neki legmegfelelőbb kúrát javasolták.

2. Táblázat: Vendégek társadalmi réteg szerinti megoszlása %-ban kifejezve

Év	Felső	Közép	Alsó	Egyéb
1899	6,8	71,9	18,3	3,0

Forrás: Kósa,2009: 221

Az fürdőtelepek a kúrát igen szigorúan betartatták a vendégekkel. Már az 1866. évi „kormányszéki alapelvek ” előírták az állandó fürdőorvos alkalmazását (Kósa, 2009).

2.7.3 Az új Herkulesfürdő

Az 1970-es években a fürdőtelep központjától nem messze egy új komplexumot alakítottak ki. A célja a beruházásnak a férőhelyek megsokszorozása és a turista forgalom megnövelése volt. Idővel az új szállók helyettesítették a monarchiabelieket, melyek az idő áldozatai lettek. A 3. táblázatban szemléltettem az 1970-es évek befektetésének a volumenét. (Ioniță 1969, Șerban, 1981)

2.7.4 Herkulesfürdő épületei napjainkban

Herkulesfürdő főtere az évek során változásokon esett át. Volt olyan szálló ami leégett és helyében más arculatú szálló épült. A monarchia legtöbb épülete napjainkban

omladozó falakkal, vakolattal várják az érdeklődőket. Az idő múlásával az ablakok betörték, a falak megdőltek. Csak elképzelni lehet a hajdani virágzó életet Herkulesfürdön.

A régi központban egyetlen szálló működik, mely a Ferdinánd nevet viseli. Körülötte romladozó, felállványozott épületek láthatók. A Gyógycsarnok, a Ferenc József- és a Rezső-udvar hosszas felújítási szakaszba lépett, továbbá az Erzsébet villa is új külsőt kapott. A Herkules téren is láthatunk felújítási munkálatokat.

De ez csak egy pár épület, e mellett még sok munka rejtőzik, és sok hajdani szálló áll még a sorban. Személyesen jártam be a fürdőtelepet, képeket készítve a régi épületekről, és a környék állapotáról. A fényképek a mellékletben találhatóak 1.1-13.1 számozás alatt.

3 Turizmus helyzete Krassó-Szörény megyében és Herkulesfürdön

Dolgozatom elméleti elemzése tükrözi Herkulesfürdő kialakulását, felépítését, múltját és jelenét. Olyan szerzők könyveit, tanulmányait, munkáit követtem nyomon, akik a fürdőkultúra kialakulását vizsgálták, annak virágzását, társadalmi életét az Osztrák-Magyar Monarchia ideje alatt (lásd Kósa László). Továbbá fontosnak tartottam a Herkulesfürdőt bejárt és tapasztalatból továbbá elméleti kutatásból eredő leírásából az Erdélyi Gyopár folyóiratból inspirálódni (lásd Perei Árpád). E mellett internetes cikkeket is használtam, melyek ellenőrzött forrásból származnak (pl. Műszaki Könyvtáros Szekció, Klimó könyvtár). Nagy Zoltán budapesti fotótörténész ajánlására képekkel szemléltettem Herkulesfürdő hajdani épületei.

Elméleti elemzésem tükrözi Herkulesfürdő dicső fényét, mely napjainkban elhanyagoltan, romos állapotban várja a látogatókat. Éppen ezért tartom fontosnak megvizsgálni a térség turisztikai potenciálját és javaslatokban megfogalmazni a turizmusban rejlő lehetőségek hatékonyabb kiaknázását.

Dolgozatom kutatását az egyrészt az Országos Statisztikai Hivatal adatai alapján készítettem, másrészt helyszíni terepszemle által. A fejlesztési terveket is elemeztem. Először a megye részeként és más turisztikai jelleggel bíró település fényében szemléltettem, majd egyenként, a fürdőtelep fejlődését és turista forgalmát szemléltettem.

4 Krassó-Szörény megye turizmusa

Mielőtt Herkulesfürdő turizmusára térnék, megvizsgálom a megye részeként is, ugyanis nem ez az egyetlen turisztikai célpont a megyében.

4.1 Krassó-Szörény megye fejlődése a kommunista rendszerben

A kommunizmus idején Krassó-Szörény megyében hatalmas változások mennek végbe. Az 1970-es években történő befektetések azt az érdeket szolgálták, hogy növeljék a szálláshelyek számát, modernizálják a turisztikai bázisokat, változatos szolgáltatásokat kínáljanak, ezáltal pedig több turistát vonzanak a térségbe. Ebben az évtizedben az 1977-es év kiemelkedő értékeket mutat, ekkor történet a legnagyobb volumenű befektetés. A turisztikai befektetések volumenét a 3. táblázatban foglalom össze.

A befektetések tükröződnek a szálláshelyek számán is, ugyanis 1978-ra már 48 egységről beszélhetünk. Ezen belül a férőhelyek és a turisták száma is megduplázódik. A szálláshelyek- és turisták számának váltakozását Krassó-Szörény megyében a 4. táblázatban foglaltam össze (Şerban,1981).

3. Táblázat: A turisztikai befektetés volumene Krassó-Szörény megyében

1971-1979 között

Év	Befektetés volumene (millió lejben)
1971	1,960
1975	39,512
1977	54,861
1978	27,546
1979	19,738

Forrás: (Şerban, 1981, 58. táblázat)

4. Táblázat: A szálláshelyek és turisták száma Krassó-Szörény megyében

Év	Szálláshelyek száma	Férőhelyek száma	Turisták száma	Eltöltött éjszakák
1970	15	3 640	139 846	906 388
1978	48	6 153	267 663	1 356 664

Forrás: (Şerban, 1981, 59. táblázat)

4.2 Krassó-Szörény megye az 1990-es években

A kommunista rezsim utolsó évtizedében a szálláshelyek kapacitása 3000-el növekedik. Az 1991-es év adatai kiemelkednek a többi közül, ugyanis nagyobb csökkenés történik. A következő évben viszont az értékek szinte eléri az 1990-es éveket. 1993-1999 között nem sok változás történik be 8300-9000 között mozognak a szálláshelyek férőhelyeinek száma. Krassó-Szörény megye szálláshelyeinek kapacitását az 5. táblázatban foglaltam össze.

5. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 1990-től 1999-ig

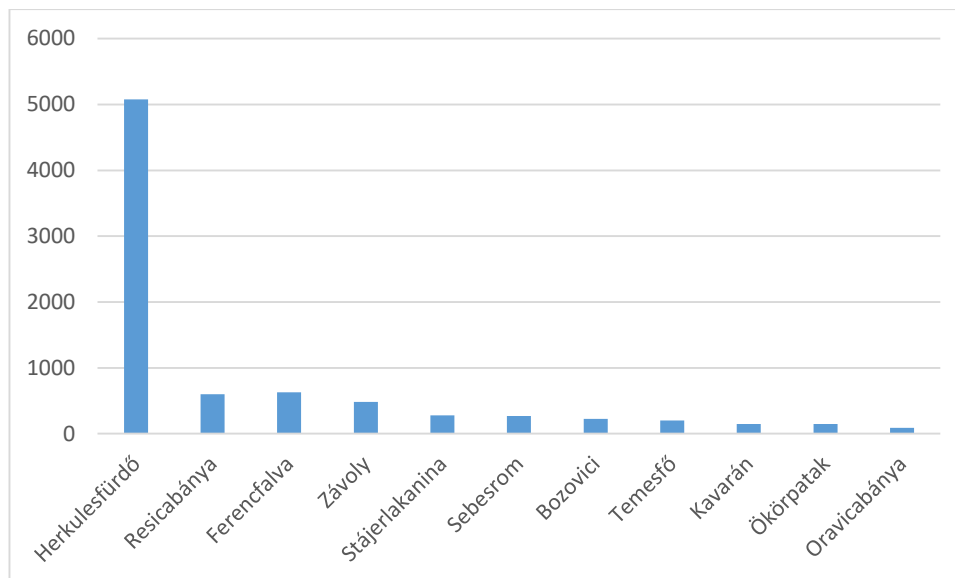
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
9164	6610	9112	8851	8657	8409	8389	8394	8425	8584

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

A férőhelyek település szerinti leosztásának elemzése alapján kijelenthető, hogy Krassó-Szörény megyében Herkulesfürdő rendelkezik a legnagyobb volumenű turisztikai kapacitással, az összférőhely több mint felével. Más városok, melyek a megyében kiemelt turisztikai potenciállal rendelkeznek a következők: Resicabánya (románul Reșița), Stájerlakanina (románul Anina), Oravicabánya (románul Oravița), Bozovics (románul Bozovici), Temesfő (románul Brebu Nou), Ökörpatak (románul Păltiniș), Sebesrom (románul Turnu Ruieni), Kavarán (románul Constantin Daicoviciu), Ferencfalva (románul Văliug) és Závoly (románul Zăvoi). Ezen települések szálláshelyeinek kapacitása nem haladja meg a 700 férőhelyet egyik esetben sem. Az 1. diagrammban szemléltettem a nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező városok férőhelyei 1990-ben.

1. Diagramm: Nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező városok férőhelye 1990-ben

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

4.3 Krassó-Szörény megye a 2000-es évektől napjainkig

A 6. és 7. táblázatban a Krassó-Szörény megyében található szálláshelyek kapacitását összegeztem a 2000-es évektől egészen 2016-ig. 9000 férőhelyet meghaladó értéket csak az 1990-es évek elején találhatunk egészen 2015-ig. 2000-től az értékek váltakoznak, általában az esetek nagy részében nem haladja meg a 7000-et, csupán két évben: 2000 és 2001-ben. 2015 és 2016 kiemelkedő évek, az 1990-es évektől napjainkig ezek a legmagasabb értékek.

Minden esetben Herkulesfürdő rendelkezik az férőhelyek felével vagy annál is többel. Továbbá más városok melyek kiemelkedőbb értékekkel rendelkeznek: Karánsebes (románul Caransebes), Mehádia (románul Mehadia), Resicabánya (románul Reșița), Oravicabánya (románul Oravița), Bozovics (románul Bozovici), Temesfő (románul Brebu Nou), Ferencfalva (románul Văliug) és Závoly (románul Zăvoi).

6. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 2000-től 2009-ig

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
8596	8748	6789	6583	7000	7113	7478	7015	7214	7906

Forrás: saját szerkesztés az országos statisztikai hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

7. Táblázat: Szálláshelyek kapacitása 2010-től 2016-ig

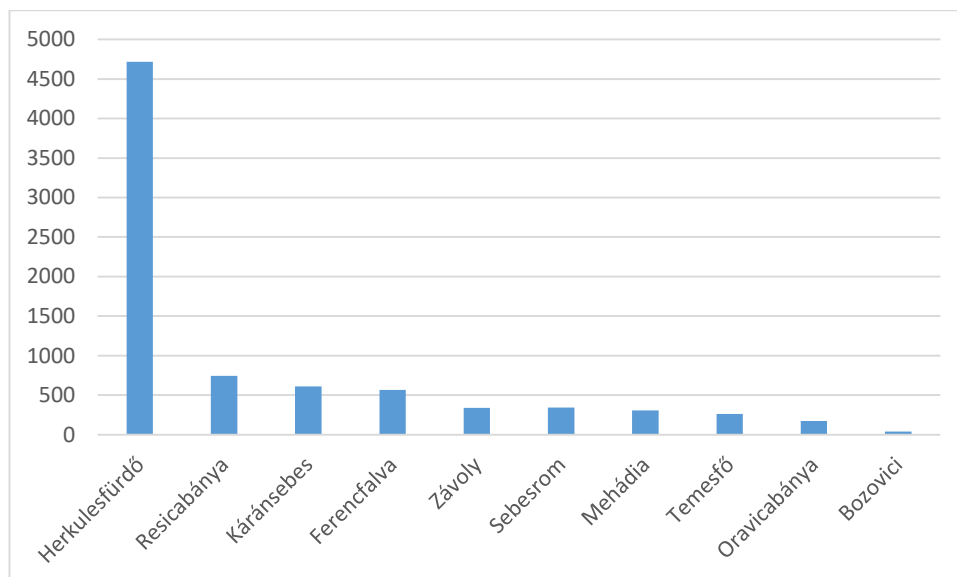
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
7139	7071	7566	7993	7998	9159	9316

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

Továbbá más városok melyek kiemelkedőbb értékekkel rendelkeznek: Karánsebes (romanul Caransebes), Mehádia (románul Mehadia), Resicabánya (románul Reșița), Oravicabánya (románul Oravița), Bozovics (románul Bozovici), Temesfő (románul Brebu Nou), Ferencfalva (románul Văliug) és Závoly (románul Zăvoi), Sebesrom (románul Turnu Ruieni).

2. Diagramm: Nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező városok férőhelye 2016-ban

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

5 Herkulesfürdő turizmusa

A következő alfejezetekben egy kutatás keretében megvizsgálom a Herkulesfürdőn történt befektetéseket, a szálláshely kategóriákat és kapacitást továbbá a turistaforgalmat.

5.1 Herkulesfürdő fejlődése a kommunista rendszerben

Krassó-Szörény megyében Herkulesfürdő értékei kiemelkedőek. Több mint fele a megye férőhelyeinek Herkulesfürdőn volt található. 1970-1978 között a szállásadó egységek száma 30-al növekedik, így a szálláshelyek száma is több mint 2500 férőhellyel bővül. Továbbá növekszik a turisták száma is, ezen belül pedig a külföldi turisták száma. Az eltöltött éjszakák száma a külföldi turisták esetében háromszorosára nő 8 év távlatában. A szálláshelyek és a turista forgalom volumenét szemléltető adatokat az 5. táblázatban foglaltam össze. (Şerban,1981)

8. Táblázat: A szálláshelyek és a turista forgalom volumene

Év	Férőhelyek száma	Turisták száma	Külföldi turisták száma	Eltöltött éjszakák száma	Külföldi turisták által eltöltött éjszakák száma
1968	1 995	33 367	-	-	-
1970	2 176	41 949	421	708 808	19 788
1975	2 183	60 310	4 079	725 888	67 703
1977	2 583	66 970	7 270	650 092	28 261
1978	3 048	80 176	9 370	835 324	77 841

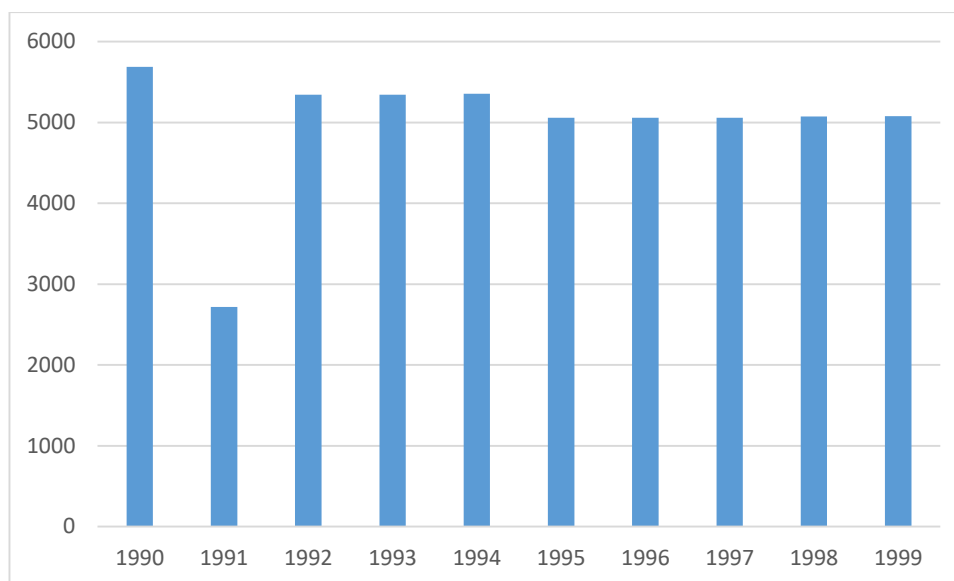
Forrás: (Şerban, 1981)

5.2 Herkulesfürdő az 1990-es években

Herkulesfürdő férőhelyeinek a száma a turisztikai egységekben az 5000 és 6000 között mozog az 1990-es években. Csupán egy kiemelkedő érték van, az 1991-es, ekkor drasztikusan csökkenten a szálláshelyek számai, viszont következő évben már újra 5000 felé ugrik a férőhelyek száma. Az Országos Statisztikai Hivatal internetes oldalán nem található adat a turista forgalomról ezekben az években.

Herkulesfürdőn a szálláshelyek kapacitásának váltakozását az 1990-es években a 2. diagrammban összegeztem.

3. Diagramm: Szálláshely kapacitás az 1990-as években

Forrás: saját szerkesztés az országos statisztikai hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

5.3 Herkulesfürdő a 2000-es években

A 2000-es években a férőhelyek száma 4000 és 5000 között mozog. Egy csökkenési tendenciát figyelhetünk meg a turisták és az eltöltött éjszakák számánál is. A turisták száma újra növekedésnek indul 2011-ben. Újra megnő az érdeklődés Herkulesfürdő iránt, és ez a tendencia folyamatos növekedésben van.

Az eltöltött éjszakák száma nem nő ilyen mértékben. Bár megnő a turisták száma, a fürdőtelepen eltöltött éjszakák számával nem arányos. Megfigyelhetjük, hogy 2015-ben magasabbak a turisták száma, mint 2001-ben mégis az eltöltött éjszakák száma jóval elmarad. Ebből következtethetjük, hogy lecsökkent az üdülés/vakáció időtartama, viszont megnőtt az érdeklődés.

A szálláshelyek és a turista forgalom volumenét a 9. táblázatban összegeztem.

9. Táblázat: Szálláshelyek és turista forgalom volumene a 2000-es években

Év	Férőhelyek száma	Turisták száma	Eltöltött éjszakák száma
2000	5152	-	-
2001	5209	88 324	738 296
2002	4209	77 028	860 307
2003	4334	75 677	881 763
2004	4490	70 990	781 761
2005	4496	60 157	655 610
2006	4604	66 815	691 937
2007	4273	60 319	616 375
2008	4315	60 169	576 553
2009	4539	47 739	425 009
2010	4273	48 288	356 808
2011	4050	60 008	429 547
2012	4105	63 150	387 408
2013	4481	71 664	425 641
2014	4510	76 188	414 170
2015	4675	95 905	464 700
2016	4717	-	-

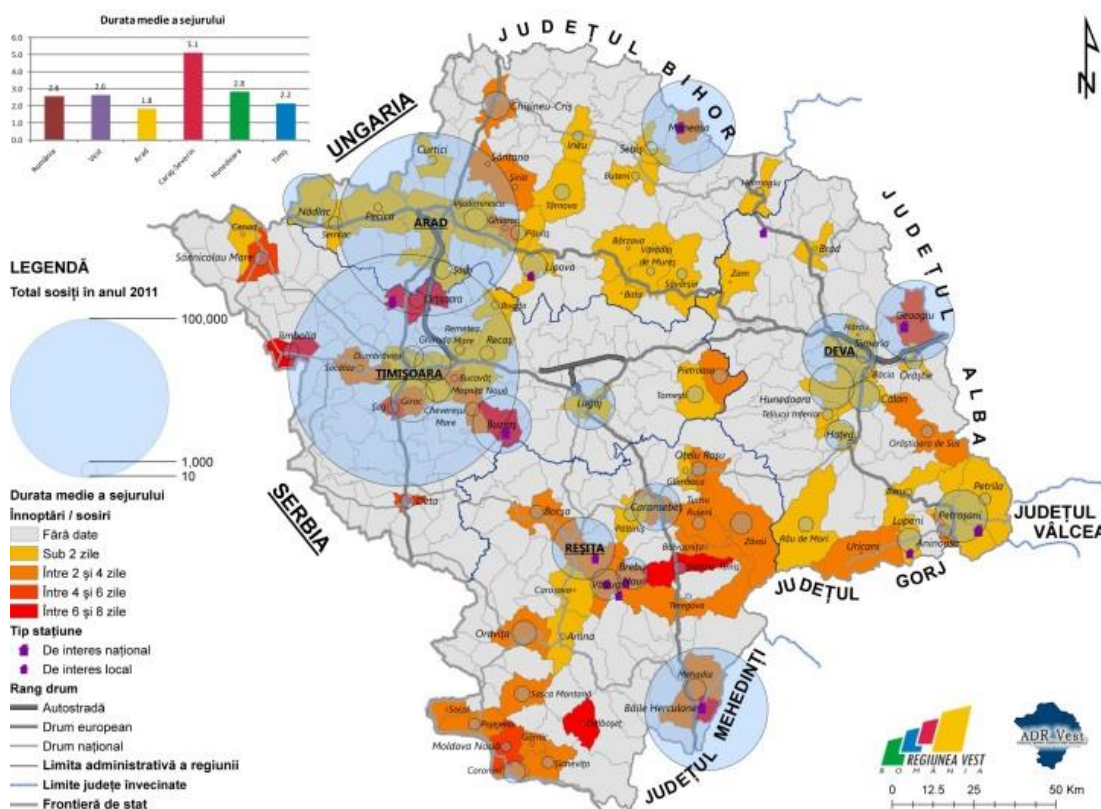
Forrás: saját szerkesztés az országos statisztikai hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

5.4 Herkulesfürdő kihasználtsága

Románia nyugati régióját elemezve (Arad megye, Temes megye, Hunyad megye, Krassó-Szörény megye), elmondhatjuk, hogy Herkulesfürdőn rendelkezik Temesvár után a legtöbb hotellel, továbbá az eltöltött éjszakák időtartama a fürdőtelepen a kiemelkedő értékeket mutatnak (Nyugati Fejlesztési Stratégia 2014-2020). A következő ábra az ország nyugati régiójának a turista forgalmát ábrázolja.

1. Ábra: Turista forgalom az ország nyugati régiójában

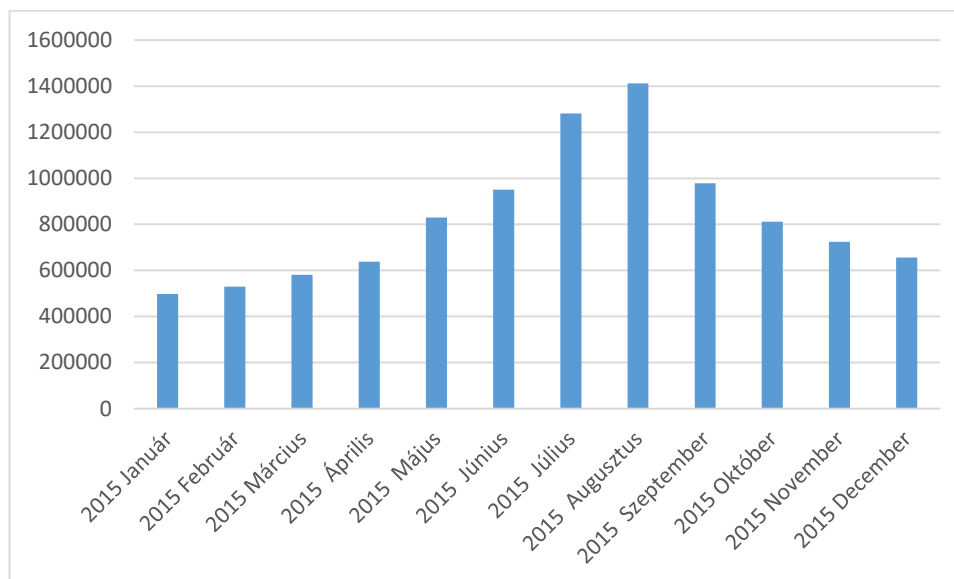
Forrás: Nyugati Régió Fejlesztési Stratégia 2014-2020

A térképen a Băile Herculane megnevezés Herkulesfürdőt jelent. A színskála a szürkétől a pirosig terjed. A sárga szín azokat a helységeket jelöli, ahol az eltöltött éjszakák időtartama 2 napot nem haladja meg, a világos narancssárga esetében 2 és 4 nap között mozog, a sötét narancssárga a 4 és 5 napos időtartamokat jelzi, a piros értékei a legmagasabbak 6 és 8 nap között ingadoznak. Láthatjuk, hogy Herkulesfürdő pirossal van jelölve. Továbbá, ha az ábra bal sarkában figyeljük meg a diagrammot, Krassó-Szörény megye értékei itt is pirossal van jelölve, a legmagasabb értéket mutatja. Az első az Romániának az értékeit, a második az a nyugati régiónak a harmadik Arad megye az utolsó kettő pedig Hunyad és Temes megye értékeit szemlélteti. Ezt tudva elmondhatjuk, hogy Krassó-Szörény megyében és ezen belül Herkulesfürdőn az átlagnál hosszabb ideig tartózkodnak a turisták.

Herkulesfürdő kihasználtságáról ha az utóbbi két évről diagrammot készítünk, kinézetük szinte megegyezik, nagyon kicsi eltéréssel. Kijelenthetjük, hogy nincs holtszezon a fürdőtelepen. A csúc szezont természetesen a nyári hónapokra esik, augusztusban van a legtöbb vendége Herkulesfürdőnek. Január, február és március mutat a legalacsonyabb

értékeket, áprilistól folyamatos növekedést figyelhetünk meg. A 3. diagrammban Herkulesfürdő kihasználtságát összesítettem 2015-ben hónapokra lebontva.

4. Diagramm: Herkulesfürdő kihasználtsága 2015-ben

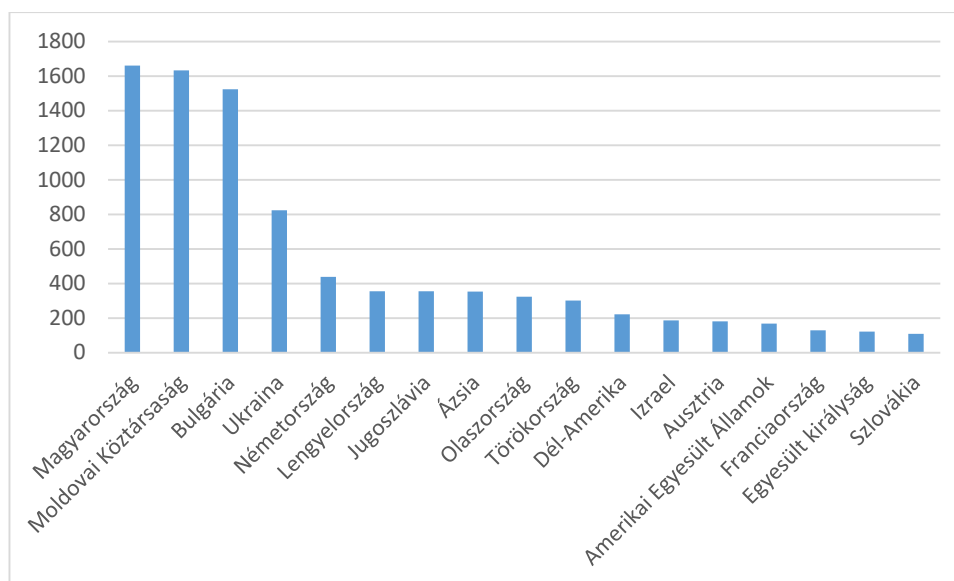
Forrás: saját szerkesztés az országos statisztikai hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

5.5 Romániába érkező turisták nemzetiségi eloszlása

Romániába a legtöbb turista Magyarországról érkezik. Az országban sok magyar vonatkozású turisztikai célpont található, többek között Herkulesfürdő épített örökségét is ide sorolhatjuk. Magyarország után a Moldvai Köztársaságból és Bulgáriából érkezik a turisták nagy része. Ezen kívül még Ukrainát és Németországot is kiemelhetjük. 2015-ben több mint 9 millió turista fordult meg Romániában. A diagrammban azok az országok szerepelnek, melyeknek turista forgalma meghaladta a 100 000-et. A Romániába érkező turisták nemzetiségi eloszlását a 4. diagrammban összesítettem.

5. Diagramm: Romániába érkező turisták nemzetiségi eloszlása 2015-ben

Forrás: saját szerkesztés az országos statisztikai hivatal adatai alapján

<http://www.insse.ro/cms/>

5.6 Adatelemzés

A statisztikák adatainak elemzéséből láthatjuk, hogy Herkulesfürdő mindig is egy látogatott fürdőtelep volt. A férőhelyek száma a rendelkezésemre álló statisztikai adatok szerint az 1990-es évben éri el csúcspontját, ekkor 5686 férőhelyről beszélhetünk. Ezután egy folyamatos csökkentési tendenciát figyelhetünk meg, napjainkban újra halad az 5000 felé, 2016-ben 4717 férőhellyel rendelkezett Herkulesfürdő.

A turisták száma az eltöltött éjszakák számával arányosan csökkent. Viszont míg az eltöltött éjszakák száma stagnált, addig a turisták száma szinte duplájára emelkedett.

Ezek az adatok azért fontosak, mert kimutathatjuk, hogy 2011-től egyre több turista érdeklődik Herkulesfürdő iránt, 2015-ben szinte 100 000 turista látogatott el a fürdőtelepre.

Továbbá a kutatásból az is kiderült, hogy Herkulesfürdőn nem beszélhetünk holt szezonról, a fürdőtelep az év minden hónapjában látogatottságot élvez. Minden összevetve, kijelenthetjük, hogy Herkulesfürdőnek van jövője.

6 A Nyugati Régió Fejlesztési Stratégia 2014-2020 fejezeteinek elemzése

A Nyugati Régió Fejlesztési Stratégiája 2014-2020 között több pontban is érinti Herkulesfürdőt. A fejlesztési stratégia 6.1-es alfejezetében a városok modernizációjának elementáris okait és a fejlesztés legfontosabb pontjait foglalja magába. Ez nem csak a város megújulásáért fontos, hanem fontos szerepet játszik a lakosok mindennapjaiba is.

Ezeket a terveket uniós támogatásokból tervezik kivitelezni. A következő tevékenységek érinthetik Herkulesfürdő régi központját:

- A történelmi főterek modernizálása
- Az építészeti műemlékek modernizálása
- Az elhagyatott épületek újra hasznosítása
- A zöld területek és parkok kibővítése, rendezése
- Az utak karbantartása
- Bicikli utak készítése
- Parkolók létrehozása

A 6.3. alfejezet a turizmushoz, a kultúrához és a pihenéshez való hozzáférhetőséget emeli ki. Tehát a kulturális örökségek népszerűsítését és változatos szabadidős tevékenységek létrehozását foglalja magába. Elsődlegesen a helyi értékek promoválása a fő cél, viszont e mellett a helyi társadalmat is bevonják a turisztikai tevékenységekbe egy új vagy plusz megélhetési formát biztosítva lakosoknak. A következő tevékenységek érintik Herkulesfürdő régi központját:

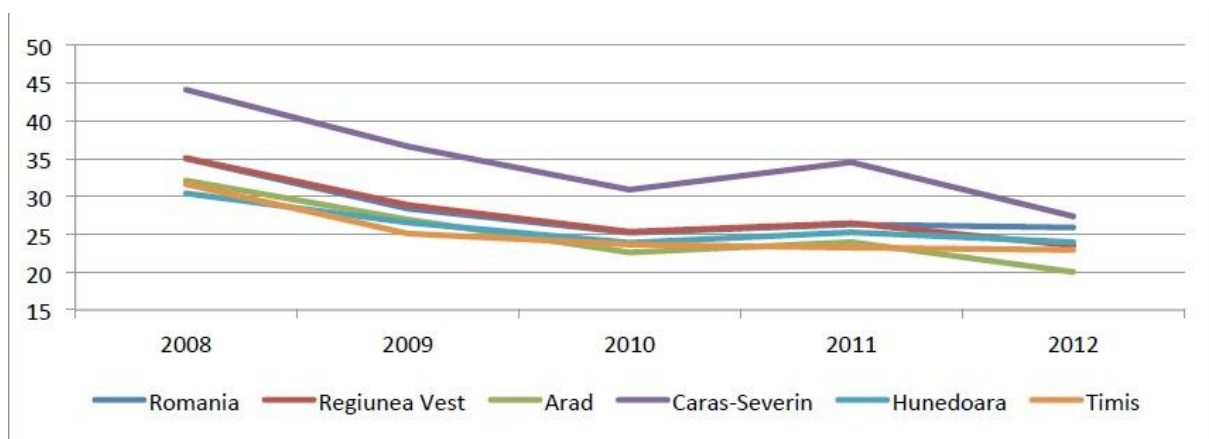
- Sportolásra alkalmas területek modernizálása, építése (sportpályák, úszó medencék)
- A múzeumok és más kulturális intézmények modernizálása és rehabilitációja az immateriális értékek népszerűsítésének érdekében
- Egyesületek létrehozása a kultúra és művészet promoválása érdekében

A 7. fejezet a turizmus hosszú távú fejlesztését fogalmazza meg. Ezen belül a természeti és antropikus elemeket emeli ki. Ezek az elemek kulcsfontosságúak ugyanis lehetővé teszik a hosszú távú turisztikai tevékenységek lebonyolítását. A Nyugati fejlesztési régió turizmust vezető ágai: a gyógy- és wellness turizmus, az ökoturizmus, az aktív turizmus és a városi turizmus. A 7.1. alfejezet a természeti és antropikus örökség értékesítését emeli ki. A nyugati régióban az ország nemzeti parkjainak 40 %-a található. A Cserna-Domogléd Nemzeti Park magába foglalja Herkulesfürdőt. Továbbá az antropikus elemek kategóriához az épített örökség sorolható. A következő tevékenységek kerülnek megvalósításra:

- Turisztikai és kulturális értékű épületek rehabilitálása és visszacsatolása a forgalomba
- A turisztikai infrastruktúra bővítése, kiépítése (belefoglalva a turista útvonalakat is a nemzeti parkokban)
- Természeti értékek karbantartása és értékesítése (barlangok, vízesések, szorosok)
- Turisztikai információs iroda létesítése
- Internetes való promoválás, ismertető, térképek készítése a térségről
- A gyógy- és termál vizek értékesítése
- A helyi múzeumok fejlődésének az elősegítése
- A kulturális rendezvények felkarolása

A 7.2. alfejezet a szállás kapacitás bővítését és a szolgáltatások minőségének az emelését hangsúlyozza. Az 5. diagramm Románia, Nyugati régió és Arad-, Krassó-Szörény-, Hunyad és Temes megye kihasználtságát hasonlítja össze.

6. Diagramm: A szálláshelyek kihasználtságának foka a Nyugati régióban (%)

Forrás: Nyugati Régió Fejlesztési Stratégiája 2014-2020

A táblázatban a sötét kék szín Románia szálláshelyeinek az értékeit szemlélteti, a piros a nyugati régiót, a zöld Arad megye értékeit, a lila Krassó-Szörény megye értékeit, a világos kék Hunyad megye és a sárga Temes megye kihasználtságának értékeit tükrözi.

Láthatjuk, hogy Krassó-Szörény megyének a kihasználtsága meghaladja az országos és régiós kihasználtsági szintet is.. Ezért tartják fontosnak a szálláshelyek kapacitásának a bővítését, továbbá a szolgáltatások színvonalának emelését. A következő tevékenységek érintik Herkulesfürdőt:

- A régi, gyenge minőségű szálláshelyek rehabilitációja
- Parkolók létesítése a szálláshelyek körül

- A felújított szálláshelyek értékesítése
- Szakképzett munkaerő biztosítása

A 7.3. alfejezet a potenciális turizmus fajták értékesítését fogalmazza meg. Többek között a gyógy- és wellness turizmus promoválását fontosnak tartják a régióban, ezen belül pedig az egészségügy turizmust. Ez azért fontos, mert a kommunizmus után a privatizálás következtében a helyi fürdők háttérbe kerültek és a lakosok inkább Magyarországra utaztak gyógyulni, fürdeni. A lakosok helyben maradása és a turisták vonzása érdekében a következő tevékenységeket foglalmazták meg:

- Ismertető, térképek, idegenvezetők biztosítása
- Pihenésre alkalmas épületek létesítése, például egy fedett strand építése, a szezonális kiküszöbölése érdekében
- A település elérhetőségének biztosítása (vasút, repülő)
- Az infrastruktúra modernizálása
- Az ökoturizmus felkarolása: információs központok, felszerelést kölcsönző központok, természetbarát szállítási módok
- Multifunkcionális központok létesítése, sportolás, rendezvények lebonyolítására

A felsorolt Nyugati Fejlesztési Régió Stratégiája 2014-2020 között több pontban érinti Herkulesfürdőt. Sok konstruktív tervet foglalmaztak meg, ami az épített örökség értékesítését és a turizmus fellendítését szorgalmazzák. (Nyugati Régió Fejlesztési Stratégia 2014-2020)

7 SWOT analízis

A SWOT analízis, ahogy az egyetemi tanulmányaiban szerepelt, az a módszer amellyel feltérképezzük egy helység, termék, szolgáltatás stb. életképességét. Elemezzük az alanyunk erősségeit, gyengeségeit, az erősségekben rejlő lehetőségeket továbbá a veszélyeket, amelyek megakadályozhatják a lehetőségek kivitelezését. A SWOT analízis a leggyakrabban használt helyzetelemzési módszer, mely egy pillanatnyi helyzetképet mutat.

10. Táblázat: Herkulesfürdő SWOT elemzése

Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> -elhelyezkedés -táj -gyógyvizek -programlehetőségek -infrastruktúra -épített örökség -történelem 	<ul style="list-style-type: none"> -balkáni hangulat -rendezeltenség -szabad strandok -kevés parkoló -gyenge minőségű nyári strand -elavult gyógyközpontok -túraútvonalak nem megfelelő jelzése
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> -romos szállók felújítása -gyógyközpont, strand létesítése -szabad strandok átalakítása -parkolók bővítése 	<ul style="list-style-type: none"> -hajdani szállók megsemmisülése -hajdani szállók átalakítása, lebontása -külföldi befektetők

Forrás: saját szerkesztés a kutatási eredmények alapján

Az erősségeket elemezve elmondhatjuk, hogy Herkulesfürdő hatalmas turisztikai potenciállal rendelkezik. Optimális elhelyezkedésének köszönhetően egyedi klímával, növény és állatvilággal rendelkezik, ezért hozták létre a Cserna-Domoglád Nemzeti Parkot. Táji adottságai számottevőek, már a Cserna vadregényes meanderezése lenyűgözi az oda látogatót, viszont ezen kívül a hegyekben rejtőző túraútvonalak, kilátók, vízesések sokasága is külön vonzó tényezőknél is megállnák a helyüket. Gyógyvizei Európa szerte kiemelkedőek, ugyanis olyan összetevőkkel rendelkeznek, melyek sok betegségre hatékonyak. Nem csak fürdőkúraként, hanem ivókúraként is hasznosítható. Az infrastruktúra megfelelő. Herkulesfürdőre jó minőségű aszfaltozott út vezet, ezen kívül a fürdőtelep előtt megy el a vasút, így vonattal is el lehet jutni oda. Nem utolsó sorban a vízi megközelítést is meg kell említsük, ugyanis a 20 kilométerre található Orsován folyik át a Duna, ez által Herkulesfürdő hajóval is elérhető. Az Osztrák-Magyar Monarchia idején Herkulesfürdőn rengeteg szálló épült, és olyan felkapott lesz, hogy az arisztokrácia krémje nyaranta megfordul a fürdőtelepen. Ennek köszönhetően pompásabbnál-pompásabb szállók és fürdők épülnek sorra Herkulesfürdőn. Napjainkban nagyrészt az idő áldozatai lettek. Történelme és épített öröksége miatt sokan

megfordulnak a fürdőtelep régi központjában megnézni ezeket a romos épületeket. Még így is elragadóak, egy hajdani virágzó fürdőkulturát tükröznek.

A fürdőtelep gyengeségei több szempontból is megközelíthetők. Herkulesfürdő Erdély bánági történelmi régiójához tartozik. A balkáni hangulat uralkodik a fürdőtelepen. A rendezetlenség szemmel látható. Nagyon sok helyen szeméttel találkozunk. A szabad strandok az emberek, mindenféle beton medencékben, vagy kövekkel kirakott úgynevezett medencékben fürdenek. Sok esetben ezek a szabad strandok az út mellett találhatóak, így az ott elhaladók megfigyelhetik a fürdőzőket. Az is jellemző, hogy az út szegélyében teszik ki napozó ágyaikat. Kevés a parkolóhely, így az autóktól is alig lehet haladni, sétálni. A nyári strand viszonylag gyenge minőségi állapotban várja a fürdőzőket. A gyógyközpontok elavultak. Továbbá a túra útvonalak kijelzése elég kezdetleges. A gyengeségek sokasága ellenére, Herkulesfürdő számottevő látogatottságot élvez gyógyhatásának köszönhetően.

Herkulesfürdőben számos lehetőség rejlik. A gyenge színvonalát sok módon lehet emelni. Első sorban a romladozó szállókkal kezdeném, ugyanis ezek állapota drasztikusan romlik. Hatalmas turisztikai potenciál rejlik a szállókban, ugyanis Herkulesfürdő nélkülük csak egy átlagos fürdőtelep lenne. A gyógyközpontokat a kor felszereltségének megfelelően modernizálni lehetne, így színvonalasabb szolgáltatásokat tudnának létrehozni. Napjainkban Herkulesfürdőn a nyári hónapokon kívül a hotelek magán medencéiben fürdőzhetnek a vendégek. A kereslet lehetővé tenné egy fedett strand, gyógyközpont létesítését, ami az év minden napján igénybe vehető, ahol bárki fürödhet, akár gyógyulni akár üdülni érkezett a fürdőtelepre. A szabad strandok egy eléggé „vad” képet alkot Herkulesfürdőről. Ezekben a medencékben általában a helyi lakosok fürdenek. Ezeket az úgynevezett fürdőhelységeket korlátozni, átalakítani kellene, ezzel növelve a fürdőtelep színvonalát. További parkolási lehetőségeket kellene kialakítani. Erre láthatóan egyre nagyobb szükség van.

A veszélyek közé sorolhatjuk az Osztrák-Magyar monarchia idejéből fennmaradt épített örökség megsemmisülését. Ha a tulajdonosok nem konzerválják az épületeket, hamarosan az idő múlásának áldozataként összedőlnek. Egy másik veszély lehet az, hogy a tulajdonosok az épületeket nem az eredeti arculatuknak megfelelően restaurálják. Továbbá veszély lehet az is, hogy külföldi befektetők veszik meg a helyet, és a környezethez nem illő modern hoteleket, fürdőket létesítenek a hajdani szállók helyében.

8 Célcsoportok

A célcsoport meghatározása érdekében az alábbi szegmentációkat kell figyelembe vennünk, melyek további alkategóriákra bonthatók. A demográfiai alapú szegmentáció: nem, életkor, családnagyság, jövedelem, végzettség, lakhely, nemzetiség, vallás. Herkulesfürdő

célcsoportjába úgy a nők mint a férfiak is beletartoznak. Életkor szerint inkább a középkorúakat (30-49 évesek) és időseket (50 év feletti) érinti a gyógyturizmus. A családnagyság is meghatározó tényező, inkább egyedülállóak, házaspárok és házaspárok kisebb gyerekekkel töltenek el hosszabb időt fürdőtelepeken. Jövedelem szempontjából minden turista igényének megfelel Herkulesfürdő aki az átlagbér és fogyasztói kosár, továbbá a fogyasztói kosártól a luxuskategóriáig csoportokba tartoznak. A végzettség azért meghatározó, mert a magasabb végzettséggel rendelkező turisták, általában több szempontot is figyelembe vesznek a fürdőhely kiválasztásakor. Így nagyobb az esély arra, hogy Herkulesfürdőre esik a választás azok körében akik felsőfokú végzettségűek, posztgraduális vagy annál is magasabb tanulmányokat végeztek. De a gimnázium vagy középiskolával rendelkező turisták is a célcsoportba tartoznak.

A lakhely nem egy meghatározó tényező, viszont a nemzetiség annál inkább. Elsősorban az erdélyi magyarok, továbbá a magyarországi és Ausztriában élő magyarok tudják értékelni Herkulesfürdő történelmét, épített örökségét. Ezen kívül a vallási hovatartozás nem lényeges, viszont a katolikus vallású turisták nagyobb eséllyel választhatják Herkulesfürdőt üdülés, gyógyulás színhelyéül, ugyanis a központban egy monarchiabeli katolikus templom található.

A szociális/ társadalmi helyzet szerinti osztályozásban a következő kategóriák jelentik célcsoportunkat: magas felső-melyek örökölt vagyonú leszármazottak, akik magas színvonalon élnek, alacsony felső-gazdasági és társadalmi hatalommal bíró családok, magas közép- melyben mindkét fél jövedelmező foglalkozású, alacsony közép-értelmiségiek, melyek kis vagyonnal rendelkeznek.

A pszichológiai bontásban az életciklus lesz a meghatározó. A következő csoportok lesznek a meghatározóak: a lelkiismeretes őrzők-akik gondosan odafigyelnek életükre és egészségükre továbbá az aggodalmaskodók-akik odafigyelnek egészségükre és a tisztaságra (Kádár, 2008).

Következtetésképpen elmondhatjuk, hogy két nagy célcsoportunk van a középkorúak és az idősek. Ezek a csoportok kisebb alcsoportokra oszlanak jövedelem, családnagyság, életciklus, szociális/társadalmi helyzet szerint.

A középkorú egyedülállóak a célcsoport azon részét képviselik, akik még nem házasok, de szeretnek utazni és odafigyelnek egészségükre. Jövedelmük szempontjából általában vagy az átlagbér és fogyasztói kosár vagy a fogyasztói kosár és luxuskategória között helyezkednek el. Értékelik a történelmet és az épített örökséget.

A középkorú házasok a célcsoport azon részébe tartoznak, akiknek még nincsenek gyerekeik, vagy már nagyok és nem utaznak szüleikkel. Ők általában a magas felső és az

alacsony közép társadalmi helyzetű párok. Gondosan odafigyelnek életükre, egészségükre. Herkulesfürdő számukra nem csak a fürdőkultúra fellegvárát jelenti, hanem az egészségük megőrzése, a gyógyulás színhelye is.

A középkorú házaspárok gyerekekkel a célcsoport részét képezik. Ezek a házaspárok általában a magas közép és alacsony felső rétegből kerülnek ki, ugyanis megengedhetik maguknak, hogy utazzanak továbbá fontos szerepet játszik életükben az egészség megőrzése. Érdeklődnek a kultúra, a történelem.

Az idős egyedülállóak általában vagy elváltak vagy özvegyek. Szociális helyzetük viszont a magas felső és magas alsó között mozog. Utazásuk célja általában a pihenés, gyógyulás, betegségek kezelése. Továbbá érdeklődnek a történelem, kultúra iránt is.

Az idős házaspárok esetében kettős motivációra van szükség. Jövedelmük szerint választják ki, hogy hol kezeltessék magukat. Ha jövedelmük nem döntő szempont akkor kulturális, vallási, klimatikus, elhelyezkedési stb. szempontokat is figyelembe vesznek a döntés meghozatalánál. Továbbá ennél a korosztálynál a távolság döntő szempont, így az érdeklődés igen magas kell legyen a fürdőhely iránt, annak érdekében, hogy erőt fesszítsenek az utazásra.

Ezen kívül még két turista kategóriát lehet megkülönböztetni. Az egyik kategóriába azok tartoznak akik az épített örökség és a rendezvények miatt érkeznek Herkulesfürdőre. A másik turista csoport a természeti adottságok miatt érkezik a fürdőtelepre. Mindkét esetben a turista nagy valószínűséggel igénybe fogja venni a térség szuprastrukturális adottságait.

9 Fejlesztési terv

Kutatásom során rámutattam Herkulesfürdő egyik legnagyobb veszélyére és egyben lehetőségére, a hajdani szállókra, fürdőkre. Mivel, ezek az épületek az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből maradtak meg értékelni és látogatni leginkább a magyar turisták esélyesek. Ahogy a vendégstatisztikák alapján kiderült, Romániába a legtöbb turista Magyarországról érkezik.

Ezen információk fényében készítettem el a fürdőtelep fejlesztési tervét a következő alfejezetekben.

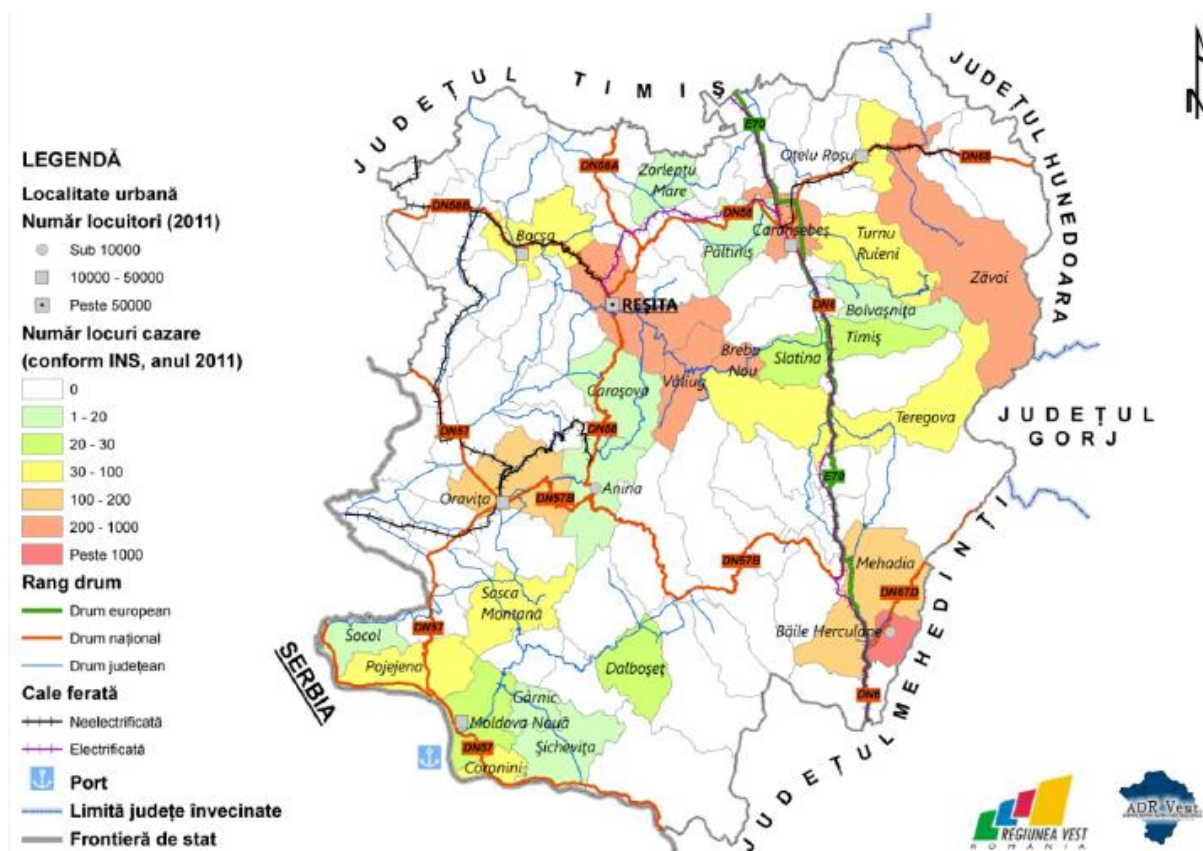
Fejlesztési tervem célja Herkulesfürdőt újra felrajzolni a turisztikai térképre, és ez által megmenteni a romladozó szállókat a pusztulástól. Erre azért van szükség mert a rendszerváltás után a tulajdonosok vissza kapták ezeket az épületeket és a legtöbb esetben sorsukra hagyták. Herkulesfürdő erősségeit elemezve számos lehetőséget fedezhetünk fel. A következő alfejezetekben a fürdőtelep rehabilitációjához szükséges tevékenységeket fogalmazom meg, továbbá a fürdőtelep promoválási stratégiáját is megtervezem.

9.1 Infrastruktúra feltérképezése

Az infrastruktúra az egyik legfontosabb elem, ugyanis ez teszi lehetővé, hogy eljussunk a desztinációhoz. A következő térkép Krassó-Szörény megye infrastruktúráját mutatja be.

Északról dél fele az E 70-es európai út szeli át a megyét, mellette pedig a Temesvárt-Bukaresttel összekötő sínek haladnak. Tehát bármilyen járművel és vonattal is meg lehet közelíteni Herkulesfürdőt. A legközelebbi repülő tér Temesváron található, körülbelül 180 kilométer távolságra.

2. Ábra: Krassó-Szörény megye infrastruktúrája

Forrás: Nyugati Fejlesztési Régió Fejlesztési Stratégia 2014-2020

Mivel a vasút állomás a város szélére esik, ezért ajánlatos lenne megoldani a szállítást. Mivel napjainkban ezt csak taxival lehet, így azok a turisták akik nyelvi akadályokba ütköznek nem tudnak maguknak autót rendelni. Vagy a kommunikációs problémákat kellene megoldani, vagy egy más szállítási módot kitalálni. Mivel Herkulesfürdön gyógyklimatikus viszonyok uralkodnak a szállítást környezet barát módon kell megoldani. Ez meg lehet oldani elektromos szállító eszközökkel vagy akár hintókkal, mint az Osztrák-Magyar Monarchia idejében.

Herkulesfürdőn parkolási gondok merülnek fel. Ezt orvosolni kell, ugyanis így nem képes nagy volumenű turizmus lebonyolítására. Főleg buszparkolókat kellene létesíteni. Herkulesfürdő régi központjában a Gyógyteremmel szemben az út annyira széles, hogy egy sáv parkolásra használható. Ezt különösen buszok parkolására kellene szánni, ugyanis ez az egyetlen hely, ahol ezek a nagy járművek elférnek. Ezzel szemben tovább haladva a Herkules szobor előtt van parkoló. Ezt bővíteni és rendszerezni kell. Így megoldódnak a parkolási gondok.

Herkulesfürdő a Cserna-Domogled hegység völgyében hosszan terül el. A vasútállomástól a fürdőtelep utolsó hoteléig körülbelül 7 kilométer a távolság. Így a város alkalmas lenne bicikli utak kiépítésére. Mivel Herkulesfürdőn a kezelések mellett a szabad levegőn való mozgás kifejezetten ajánlott, ezért úgy gondolom, a bicikli utaknak lenne kihasználtsága. Számításba kell venni azt is, hogy a turista nem hoz magának biciklit, így kölcsönzőket is kellene kialakítani. Továbbá ezt a turizmus szempontjából is fontosnak tartom, ugyanis egy praktikus várost néző és bejáró eszköz egyszerre.

Az infrastruktúra részét képezik a hidak is. Herkulesfürdőn az egész városban fel kellene újítani a hidakat egyrészt a biztonság korszerűsítése miatt, másrészt Herkulesfürdő arculata miatt. A Cserna folyó szeli át a várost, így több híd is található a városban. Ezek felújítása a fürdőtelepet magasabb színvonalra emelnék.

9.1.1 Túraútvonalak

Herkulesfürdő a Cserna-Domogled Nemzeti Park részeként számos túraútvonallal rendelkezik. Sok esetben ezek nincsenek kitáblázva megfelelően, vagy már lekoptak a festések, a padok elkorhadtak. Mivel a nemzeti park növényzete és állatvilága egyedi a térség klímájának köszönhetően, így sok az a turista is aki ezek megcsodálására és túrázás céljából érkezik. De célcsoportunk lehetnek az aktív turisták is, akik nem rendelkeznek kellő túrázási tapasztalattal. Vannak olyan kilátó helyek ahova szinte bárki felmászhat. Ezeket biztonságosabbá kellene tenni és részenként padokat elhelyezni, ez által is elérhetővé tehetjük a túrázást szélesebb közönség számára. Ezen kívül turista térképeket kellene készíteni a turista útvonalak alapján. A térkép megkönnyíti a turisták tájékozódását, átláthatóbbá válik a térség számukra és egyszerűen ki tudják választani a számukra megfelelő nehézségű útvonalat.

9.2 Herkulesfürdő szuprastruktúrájának rehabilitációja

Az Osztrák Magyar Monarchia idején kiépül szállók napjainkban használatlanok. A Herkules téren egyetlen szálló működik, a Ferdinánd szálló. Sorát romladozó épületek követik. Ennek ellenére sokan még így is megcsodálják őket. Mivel az építészeti örökség nemzeti érték figyelmet kell fordítani ezek megóvására. Magyarországról érkezik országunkba a legtöbb

turista, és ők azok akik talán a legjobban tudják értékelni a fürdőtelepet és múltját. Következtetésképpen úgy gondolom az építészeti örökség rehabilitációja Európa szinten fontos.

A mellékletben találhatóak a rehabilitációra váró épületek. A melléklet első eleme a Gyógycsarnok előtte a Gizella parkkal (1. melléklet). Ez a központi épület középületként szolgált, mindenki használhatta olvasó termét és részt vehetett az itt megrendezett bálokon. Továbbá az olvasó terembe újságokat, könyveket lehetett kikérni. Egy könyvtár rendszert napjainkban is lehetne működtetni a gyógyteremben. Úgy gondolom az épületek struktúráján nem kellene változtatni. Minden településen szükség van egy olyan épületre, teremre ahol rendezvényeket, kiállításokat lehet tartani. Ezért a kornak megfelelően kéne felszerelni és kinézetében visszaállítani az eredeti állapotába. Az előtte található Gizella parkból sok növényzet hiányzik, és már nem a hajdani funkcióját szolgálja. Nagy részét lebetonozták és padokat helyeztek el a parkban. Ez napjainkban hasonlóságot mutat a hajdani Gizella parkkal, és szerintem ezen nem kell további átalakításokat végezni.

A Ferenc József- és a Rezső-udvar a legrangosabb szállói voltak Herkulesfürdőnek. Ez a két szálló napjainkban is lehetne a fürdőtelep legelőkelőbb szállója. Mivel szerkezetileg nagy erkélyes szobákkal rendelkezik, ezt nem is kellene átalakítani, csak restaurálni és felszerelni a kor elvárásainak. Valószínű, hogy fürdőszobák kialakítására szükség van a szállókban. A bútorzat egyértelműen rusztikus, stílusban a szállóhoz illő legyen. A külsején szerkezetileg nem kell változtatni, csak restaurálni. Továbbá pedig olyan ablakokat, ajtókat ajánlott használni, ami illeszkedik az épület arculatához.

A Ferenc-József szállótól fedett folyosó vezetett a Karolina fürdőhöz (2. melléklet). Napjainkban csak a nagy hotelek esetében találunk ilyen helyeket közvetlen a fürdő mellett találhatóak. Pontosan ezért Herkulesfürdőn ez különlegességnek számít, megőrzése és rehabilitációja igen fontos.

A Rezső-udvar állapota napjainkban elég veszélyes (3. melléklet). Úgy a belsejében mint a homlokzatáról omlik le a vakolat. Az ablakokon fák nőttek ki, az épület teljesen használhatatlan. Hatalmas munka ennek a szállónak a rehabilitációja. Szerkezetileg meg kell erősíteni és ez által valószínű, hogy veszít eredeti arculatából. De attól még lehet belőle egy nosztalgikus szállót készíteni. Úgy a belső, mint a külső munkálatok esetében arra kell törekedni, hogy a hajdani szállóra hasonlítson, és beilleszkedjen Herkulesfürdő arculatába. A szerkezete tökéletesen megfelel szálló kialakítására, ugyanis hajdan is ezt a célt szolgálta. Mivel A Rezső- és a Ferenc-József szálló is összeköttetésben van a Gyógyteremmel, így központi szállóknak nevezhetjük őket. Ezen szállók esetében kell a legpontosabb rehabilitációs

munkákat végezni, ugyanis központi épületekként Herkulesfürdő arculatát tükrözik az Osztrák-Magyar Monarchia korából.

Az Erzsébet szálló önmagában egy szerény épület, pár szobával, viszont hatalmas presztízzsel, ugyanis Erzsébet királynő (Sisi) herkulesfürdői látogatásai alkalmával itt szállt meg (4. melléklet). Az arisztokrácia hölgyei szinte kötelezőnek tartották, hogy Herkulesfürdőn kúráltassák magukat, hiszen a hercegnő is oda járt. A földszinten sokáig Erzsébet királynőnek emléket állító bemutató terem volt, napjainkban nem látogatható.

Napjainkban a kis szálló múzeumnak adhatna helyet. Egyrészt megmaradhatna a Sisinek emléket állító részleg, továbbá egy állandó kiállítás keretében az akkori Herkulesfürdőt bemutató képek, festmények kerülhetnének kiállításra. A szálló szerkezete lehetővé teszi a múzeum kialakítását. Továbbá meg kellene őrizni az eredeti arculatát a szállónak, ezzel is növelve presztízsét.

A Szapáry fürdőház a Gyógyteremmel szemben, a Cserna túloldalán található. Kovácsoltvas híd vezet a fürdőházhoz (5. melléklet). A fürdőház elhanyagoltan, romladozó állapotban várja a turistákat. Az Osztrák-Magyar Monarchia idején az egyik legelőkelőbb és legnagyobb fürdőháznak számított. Váró terme közepén egy szökőkút áll (6. melléklet). Úgy a fürdőház mint a hozzá vezető híd rehabilitációja is fontos. A fürdőházat belülről a kor igényeinek megfelelően kellene átalakítani és újra színvonalas fürdőházat csinálni belőle, melyet bárki használhat. Herkulesfürdőn nagy szükség van egy ilyen jellegű fürdőházra, ugyanis a szabad és a nyári strandokon kívül a hotelek medencéiben és egy kisebb gyógyközpontban lehet fürdeni, ami nem alkalmas nagyobb létszám befogadására. Ennek tudatában a Szapáry fürdőházat úgy kellene kialakítani, hogy a gyógyító vizek mellett legyen olyan is amelyben több időt is el lehet tölteni, ugyanis köztudott, hogy a gyógyvizekben a magas kéntartalom miatt csak 15 percet szabad fürdőzni. Ez egy olyan központ lehetne, ahol egy délelőttöt, délután is el lehessen kellemesen tölteni. Továbbá a gyerekek számára is nyújt fürdési, szórakozási lehetőséget. Külsőjében meg kell őrizni az eredeti arculatát.

A Herkules teret több szálló és fürdő zárja közre, középen pedig egy Herkules szobor található egy ivókút tetején. Mivel Herkules a névadója a fürdőtelepnek, ez az ivókút jelképe a városnak. A rehabilitációja elhanyagolhatatlan. Napjainkban az ivókút nem működik, ezt vissza kellene állítani az eredeti állapotába. Mivel Herkulesfürdő egyrészt gyógyító vizeiről híres, ez az ivókút nagy népszerűséget élvezne a város régi központjában.

A Karolina fürdőt zárt folyósó köti össze a Ferenc-József szállóval. Gyakorlatilag a szálló magán fürdője volt. Ezt napjainkban is így képzelem el. A vendégek úgy, mint az Osztrák-Magyar Monarchia idejében esős időben a védett folyósón sétáltak át a fürdőbe. A

fürdőnek akkor a kapacitása, hogy a szálló vendégeit ki tudja szolgálni. Belül a kor felszereltségének híven kellene kialakítani, továbbá a külseje az eredeti állapotát tükrözze.

A Ferenc udvar a Karolina fürdő másik oldalán található (9. melléklet). Szállóként funkcionált, napjainkban nem működik, a külsején kisebb restaurálási munkálatokat végeztek. Ez a szálló egy két emeletes épület. Az emeleteken napjainkban is betölthetné a szálló szerepet, viszont a földszinten érdemes lenne egy éttermet kialakítani. Herkulesfürdőn nem csak a gyógyulni vágyók fordulnak meg, hanem a kíváncsi történelmi emlékműveket kereső turisták is. Egyrészt a vendéglő célcsoportja ők lennének, de ezen kívül bárki betérhetne a színes kínálatú étterembe.

A Terézia udvar a Ferenc udvar mellett található (10. melléklet). Összeköttetésben áll a Lajos fürdővel. Ez a szálló a katonaság számára volt fenntartva. A szerepét napjainkban is meg lehetne őrizni, továbbá egy olyan szálló lehetne ami minden társadalmi réteg számára elérhető fürdővel egyaránt. Szerkezetének megfelelően szobái és berendezése diszkrét kellene legyen, ami az alap szükségleteknek megfelelően. A külseje viszont eredeti arculatát tükrözze.

Herkulesfürdőn szükség van egy olyan központ ahova bárki betérhet megvizsgálásra, kivizsgálásra. Ezt rendszerint a hotelek orvosai teszik meg, és felírják a kezelést, kúrát. Ez az épület egy egyrészt orvosi rendelők kialakítására alkalmas, de akár egy-két orvosi lakás is elfér benne (11. melléklet). Ebben az épületben egy színvonalas kivizsgáló központot lehetne létesíteni, ezzel is Herkulesfürdő színvonalát emelve. Külső arculata tükrözze az épület eredeti arculatát.

A József főherceg szálló a szecesszió remekműve. Még romladozó állapotban is lenyűgöző (12. melléklet). Arculata szigorúan kell tükrözze eredeti vonásait. Belseje, szobáinak hangulata a szecesszió egyediségét tükrözze. Alsó szintjén egy kávéház működhetne, ami szinte kinyúlik a térre. Így azok is megcsodálhatják ezt a remekművet akik nem a szálló vendégei.

A Ferdinánd szálló a legjobb példa arra, hogy a hajdani épületeknek igenis van jövőjük. Napjainkban ez az egyetlen működő szálló az Osztrák-Magyar Monarchia épületei közül. Ez a szálló úgy kinézetében tükrözi az eredeti arculatát, kivéve az alsó szintet. Ez világos kék színezést kapott, ami nem igazán illeszkedik a fürdőtelep arculatához. A szálló külsejét uniformizálni kellene.

Általában minden épített örökség idegenvezetők által van bemutatva, vagy található fülhallgatós túra, ami által a turista követi a számozást, és minden épületről információt kapnak. Herkulesfürdő központja elég nagy ahhoz, hogy lehetővé tegye egy állandó idegenvezető alkalmazását és egy fülhallgatós program kidolgozását. Továbbá igény is lenne rá, ugyanis még

azoknak is felkeltené a kíváncsiságát a pompás épületek, aki csak gyógyulni érkezik a fürdőtelepre. Idegenvezetőt általában csoportok szoktak igénybe venni, kisebb csoportok vagy családok számára ez nem mindig elérhető, így a fülhallgatós program számukra megfelelő.

Ahhoz, hogy a fülhallgatós program működjön, Herkulesfürdőn minden monarchiabeli épületet és forrást meg kell számozni, táblával ellátni. Ezen a táblán kell szerepeljen a szám, az épület neve, funkciója. Ezek a táblák figyelem felkeltőek is egyben, ugyanis a turista az épületek elnevezését, funkcióját látva még többet akar megtudni majd a fürdőtelep dicső múltjáról.

Következtetésképpen elmondhatjuk, hogy Herkulesfürdőből egy gyönyörű fürdőtelepet lehet újra csinálni. Kinézetükben tükröznék a szállók eredeti arculatát, belsejük pedig korunk komfortszintjét nyújtának. Továbbá különösen fontos az is, hogy a személyzet több nyelvet is ismerjen, úgy a belföldi, mint a külföldi turistákkal is beszélni tudjanak. Így turizmus és a gyógyturizmus fellegvára lehet újra Herkulesfürdő.

9.3 Strandok és szabad strandok rendszere

Herkulesfürdőn található egy nyári strand. Színvonala és kinézete nem felel meg az elvárásoknak. A strandok modernizálni kellene, de akár e mellett bővíteni is érdemes, ugyanis nyáron sokan látogatják. Egyrészt a helyiek használják, de a turisták is megfordulnak itt.

A szabad strandok a Cserna folyó mellett mindenki szeme láttára működnek. Nem beszélhetünk diszkrécióról, minden autózó, sétáló láthatja őket az út mentén. A medencék melyekben fürdenek, igénytelen beton medencék. Mivel ezt a fajta fürdőzést betiltani nem lehet, és a medencéket sem lehet elszállítani, így diszkréten kellene megoldani a helyzetet. Körbe lehet keríteni, úgy hogy a fürdőzők és az autózók, sétálók ne láthassák egymást.

Herkulesfürdőn sétálva sok szemetet láthatunk az út mentén, a Cserna folyó partján, a barlangokban, a szabad strandok mentén. A fürdőtelep kinézetét nagy mértékben befolyásolja a szemét. A város vezetősége, továbbá a nemzeti park vezetősége erre különösen oda kellene figyeljenek és intézkedjenek az ügyben.

10 Promoválási terv

„A marketing olyan szervezeti funkció és eljárás, amely a vásárlók számára értéket teremt, kommunikál és közvetít.” (Papp-Váry, 2009:28)

A fürdőtelep rehabilitációs munkálatait értékesíteni kell. Meg kell határozni azokat a kommunikációs felületeket, amelyekkel az információ eljut célcsoportunkhoz. Továbbá olyan programokat, módszereket kell kidolgozni melyek által nő a fürdőtelep értéke.

10.1 Partnerek

Mivel célcsoportunk egyrészt az a réteg, aki előszeretettel látogatja a fürdőházakat, településeket, ezért fontos, hogy Herkulesfürdő más fürdőtelepekkel, komplexumokkal kapcsolatot ápoljon. Ez a kapcsolat mindkét fél számára jövedelmező lehet. A kapcsolat szó alatt, azt értem, hogy Herkulesfürdő más fürdőközpontokkal kölcsönösen reklámozhatják egymást. Ezek a helyek célcsoportjai viszonylag kell egyezzenek. Éppen ezért, olyan fürdőket kerestem, amelyek vizei gyógyhatással rendelkeznek.

A következő fürdőteleppel ápolhat partnerségi kapcsolatot Herkulesfürdő az országon belül: Buziás, Borszék, Félixfürdő, Vízakna, Tusnádfürdő, Bálványosfürdő, Maroshévíz, Parajd, Sósfürdő, Szejkefürdő, Szováta. Továbbá fel lehet venni a kapcsolatot az Aquasic egyesülettel, mely több fürdőközpontot promovál Kovászna megyében: a Sepsiszentgyörgyhöz közel levő Bölönt, Előpatakot, Oltszemet, Málnásfürdőt, és a Kézdivásárhely mellett levő Hatolyát.

Magyarország számottevő gyógyközponttal rendelkezik. A következő magyarországi fürdőtelepekkel is érdemes partnerségi kapcsolatot kötni: Budapest, Sárvár, Bükfürdő, Hévíz, Zalakaros, Miskolctapolca, Tiszafüred, Mórahalom, Mosonmagyaróvár, Hajdúszoboszló, Cserkeszőlő, Egerszalók, Gyula, Debrecen, Kiskunmajsa, Kehidakustány, Hegykő, Szigetvár, Harkányfürdő, Orosháza, Püspökladány, Tiszaújváros.

A felsorolt fürdőhelyek használt jegyeivel Herkulesfürdőn 5-,10-,20- %-os kedvezményt kapnak. Továbbá ez fordítva is működjön, a herkulesfürdői belépőkkel, jegyekkel az alábbi fürdőhelyeken kedvezményt kap a turista. Ez által a fürdőhelyek egymást reklámozzák.

10.2 Kommunikációs felületek

Annak érdekében, hogy a célcsoporthoz eljusson az információ a következő kommunikációs felületeket választottam: internet, televízió, rádió, újság.

Az internet behálózza mindennapjainkat. Úgy a fiatalok, mint a középkorúak és idősek is használják. Éppen ezért fontos egy olyan weboldal Herkulesfürdőről, ami könnyen áttekinthető, megvan benne minden szükséges információ és legalább négy nyelven működik (magyar, román, német, angol). Továbbá a facebookon való hirdetés is igen népszerűvé vált, az emberekhez talán ezen a felületen ér el leghamarabb az információ.

A középkorúak és idősek körében az televízió, rádió és az újságok, magazinok fontos hírforrások. Ezen kívül az internetes hírportálok is fontos kommunikációs felületek.

Az Erdélyi Magyar televízió az egyetlen országos magyar nyelvű televízió Romániában. Ezen kívül a magyarországi televíziók közül a Duna, M1, Duna World, M5 adásai, a Kulturális híradó, a Határtalanul magyar, a Határok nélkül, a Regényes történelem, az Útmutató, a Világ,

a Kult+ adásaiban kellene sugározni Herkulesfürdő új arculatát. Továbbá a Duna Televízió Hazajáró műsora Magyarországon nagy népszerűségnek örvend. A hazajárók Herkulesfürdőről és környékéről már készítették egy kisfilmet. Ez a műsor Herkulesfürdő új arculatát sok emberhez el tudná juttatni.

A következő erdélyi magyar rádiókat használhatjuk kommunikációs csatornaként: Kolozsvár- Paprika Rádió, Marosvásárhely- Rádió Gaga, Székelykeresztúr- Vox Rádió, Székelyudvarhely- Másrádió, Sepsiszentgyörgy- Sepsi Rádió. Magyarországi rádiók: Kossuth Rádió, Petőfi Rádió és Duna World Rádió.

A következő erdélyi magyar újságokkal tudjuk elérni a célcsoportot: Nyugati Jelen, Csíki hírlap, Hargita népe, Gyergyói hírlap, Udvarhelyi híradó, Háromszék, Krónika (Kolozs megye), Népújság (Maros megye), Szilágyság (Szilágys megye), Erdélyi Gyopár. Magyarországi újságok: Magyar idők országos napilap, 24 óra, MediaWorks- Komárom-Esztergom megye, Békés Megyei hírlap, Dél-magyarország- Lapcom, Dunántúli Napló, Dunaújvárosi hírlap, Észak-Magyarország- Russmedia, Fejér megyei hírlap, Hajdú-Bihar Napló, Heves Megyei Hírlap, Hajdú-Bihar Napló, Heves Megyei Hírlap, Kelet-Magyarország- Russmedia, Kisalföld, Nógrád Megyei Hírlap, Petőfi Népe, Somogyi Hírlap, Tolnai Népújság, Vas Népe, Zalai Hírlap.

Továbbá internetes hírportálokat is lehet használni: Origo, Transindex, Székelyhon.

A felsoroltakon kívül kommunikációs felületként használhatóak az utazási irodák, továbbá egy sajtótájékoztató keretében médiaképviselők meghívásával Herkulesfürdő új arculatát lehetne bemutatni. Az utazási irodák nagy szerepet játszanak Herkulesfürdő reklámozásában, ugyanis ők azokat akik a szálláshelyeket értékesítik és programot szerveznek a fürdőtelep látogatására. Országon belüli magyar irodák akik a magyar turisták behozatalával foglalkoznak: Mercurius Info Tour (Kolozsvár), Erfatour (Kolozsvár), Karpaten Tour (Nagyvárad), Hargita megyei irodák: Csík Info, Magda Travel, Open World, Calibra, Európa Tours, West Travel Tours, Hargitatur, Udvarhelyi irodák: Főnix utazási iroda, Euro-Viadukt Tour. Magyarországi irodák, melyek magyar turistákat hoznak Erdélybe: Csillagösvény utazási iroda, Kárpáteurópa utazási iroda, Hon Tours utazási iroda, Irány Erdély utazási iroda, Erdélyi Túrák, Talabor utazásszervező iroda, Niva Tours, Misszió Tours, Vivaldi Travel.

Továbbá egy sajtótájékoztató keretében Herkulesfürdő a média figyelmének a központjába kerülhet. Olyan belföldi és külföldi média képviselőket kell meghívni, akik által az információ eljuthat a célközönségünkhöz. A médiaképviselők a felsorolt televízió és újságok képviselői.

10.3 Eseménymarketing

A marketingstratégiában az a legfontosabb, hogy termékünket megkülönböztessük másokétól és, ez a különbség a fogyasztók fejében, szívében is megjelenjen (Papp-Váry, 2009).

Herkulesfürdő történelme és épített öröksége miatt kiemelkedik a fürdőtelepek soraiból. Ezen kívül egyedi dolgokat, programokat lehet kialakítani, szervezni a fürdőtelepen.

A fürdőtelep feltérképezése igenis fontos, így város és turista térképeket kellene készíteni. Turista térkép készítése különösen fontos, ugyanis sok túrázási lehetőség van Herkulesfürdő környékén. Ezen kívül ismertető és képeslapok szerkesztése is szükséges. Minden turistának díjmentesen elérhetőek kell legyenek az ismertető, ugyanis ez által megértheti a fürdőtelep történelmét, információt kap minden szállóról, múzeumról, kiállításról, eseményről, egyszóval mindenről ami Herkulesfürdőn volt, van és lesz. Mivel a fürdőtelepre utazók általában hosszabb időt töltenek el, képeslapok vásárlására és küldésére is igény lenne. Mire haza érnek, a képeslap is megérkezik. Ezek a képeslapok úgy a fürdő hajdani mint jelenkori arculatát tükrözze. A képeslap küldés napjainkban már nem divat, viszont célcsoportunk az a korosztály aki fiatal, gyerek korában még küldött képeslapot. Így könnyű lenne értékesíteni körükben újra a képeslapokat.

Herkulesfürdő nem csak gyógyvizeiről hanem koncertjeiről, báljairól is híres volt. Napjainkban mivel egyre kevesebb bált tartanak, egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek. A Gyógyteremben tartották az Osztrák-Magyar Monarchia idejében a rendezvényeket. A terem központi elhelyezkedése és adottságainak köszönhetően most is alkalmas bálók, koncertek rendezésére. Ha híres előadók lépnek fel a koncerteken, bálokon, a turista forgalom megnövekszik a fürdőtelepen. A legfontosabb az, hogy kellőképpen meg legyen hirdetve, továbbá az utazási irodák által legyen értékesítve. Így elér az információ azokhoz a potenciális turistákhoz, akik átéreznék a monarchiabeli Herkulesfürdő mindennapjait.

10.4 Következtetések

A dolgozatom felépítése szerint, először Herkulesfürdőt mutattam be, úgy földrajzi, mint történelmi és társadalmi szempontból. Ezek után a kutatási részben azt bizonyítottam, hogy a romos épületek ellenére Herkulesfürdőnek a mai napig számottevő turista forgalma van. Először egy Osztrák-Magyar Monarchiában készült statisztika alapján mutattam be, hogy Herkulesfürdő a kor kedvelt fürdőhelye volt. Majd a kommunizmus alatt jelentősen kibővítik a települést, sok új szálloda épül és megnő a turisták száma. Rendszerváltás után a fürdőtelep utáni érdeklődés csökkent, viszont 2012-től folyamatos növekedést figyelhetünk meg úgy a férőhelyek, mint az eltöltött éjszakák száma esetében is. Az is kiderült, hogy az ország nyugati régiójában a szálláshelyek kihasználtságának foka Herkulesfürdőn a legmagasabb. Az országos

fejlesztési stratégia több pontban is érinti a fürdőtelepet, ezzel ellentétben arculata még mindig nem felel meg a turisztikai standardoknak. A kutatásom eredményei azt mutatják, hogy van érdeklődés és kereslet a fürdőtelep szolgáltatásai iránt.

Az épített örökség megmentése és a turizmus fellendítése érdekében egy fejlesztési- és promoválási tervben fogalmaztam meg javaslataimat. Úgy gondolom Herkulesfürdő újra Európa egyik leghíresebb fürdőhelye lehet.

Bibliográfia

Könyvek

- Anghel Ioniță (1969) *Județele României Socialiste*, Editura Politică, București
- Anghel Ioniță (1972) *Județele României Socialiste*, Ediția a II-a, Editura Politică, București
- Antonescu Șerban (1981) *Caraș-Severin Monografie*, Editura Sport-Turism, București
- Bánki Erik (2003) *Magyar fürdőalmanach*, Magyar Fürdőszövetség, Budapest
- Kádár Magor Elek (2008) *Kampánykommunikáció: kézikönyv a kommunikációs kampányok tervezéséhez és elemzéséhez*, Kriterion Kiadó, Kolozsvár
- Kósa László (1999) *Fürdőélet a Monarchiában*, Holnap kiadó, Budapest
- Papp-Váry Árpád (2009) *JPE-marketing*, Századvég Kiadó, Budapest

Folyóirat cikk

Erdélyi Kárpát-Egyesület : Erdélyi Gyopár, Perei Árpád: *Herkulesfürdő és környéke* , 60. évf (2005/3), 79. szám, 14-18 p.

Erdélyrészi Kárpát Egyesület: Erdély, Turistasági, Fürdőügyi és Néprajzi Folyóirat, Dr. Bikfalvi Károly: *Az erdélyrészi fürdők gyógyító módjáról*, I. kötet (1892), 14-18 p.

Cikkek az interneten

Dezső Krisztina: *Herkulesfürdői emlék*, Klimó Könyvtár, Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény, 2016 <https://tgyoblog.wordpress.com/2016/05/04/herkulesfurdoi-emlekek/> (olvasva 2017.03.18)

Komlós Attila: *Kirándulások az Al-Dunai szorosok vidékén-2. Herkulesfürdő*, 2006 <http://hetedhethatar.hu/hethatar/?p=6790> (olvasva 2017.03.19)

Kovács Attila: *Herkulesfürdő*, 2014 <http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/civilizacio/herkulesfurdo> (olvasva 2017.03.15)

Kósa László: *Az erdélyi fürdők aranykora*, III. évfolyam, 8. szám (2009 augusztus), <http://www.korunk.ro/?q=node/8&ev=2009&honap=8> , (olvasva 2017.03.09)

Tolnai György: *Herkulesfürdő régen és ma*, Műszaki Könyvtáros Szekció, 2013 <http://mke.info.hu/muszaki/2013/01/18/herkulesfurdo-regen-es-ma/>

(olvasva 2017.03.16)

Ismeretlen: *Herkulesfürdő egykori fénye*, 2013, <https://elismondom.wordpress.com/2013/06/07/herkulesfurdo-egykori-fenye/> (olvasva 2017.03.19)

Adatok az interneten

Institutul Național de Statistică www.insse.ro (olvasva: 2017.03.18)

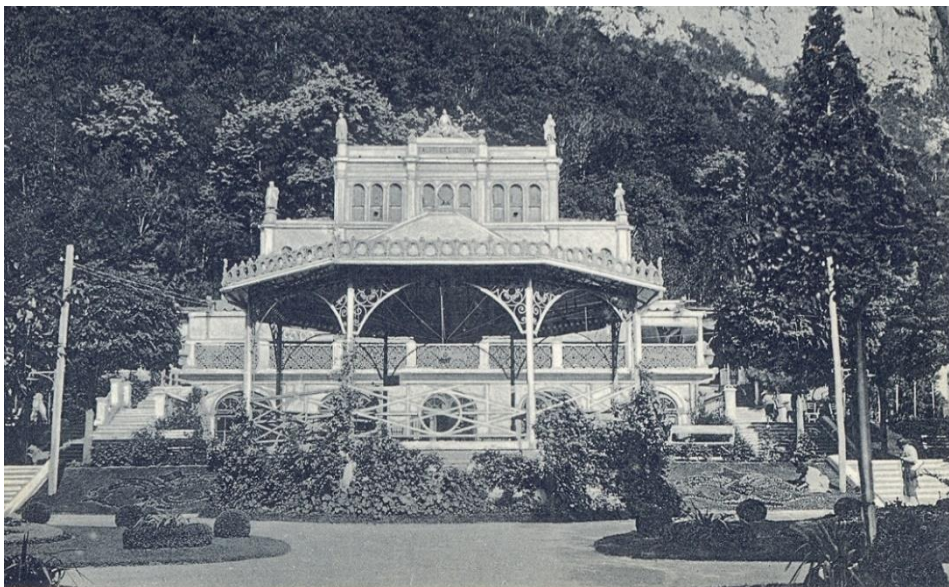
Strategia pentru Dezvoltare Regională a Regiunii Vest 2014-2020

http://www.adrvest.ro/attach_files/Strategia%20PDR%202014-2020.pdf (olvasva 2017.04.08)

Mellékletek

1. Melléklet: A Gyógycsarnok

A képen a Gyógycsarnok látható hajdani fényében. Előtte található a Gizella park és az Ivócsarnok.

Forrás: http://levelezolap.hu/kuldes.php?id=735&cim=Herkulesfurdo,_gyogyszalon

1.1.Melléklet: Gyógycsarnok napjainkban

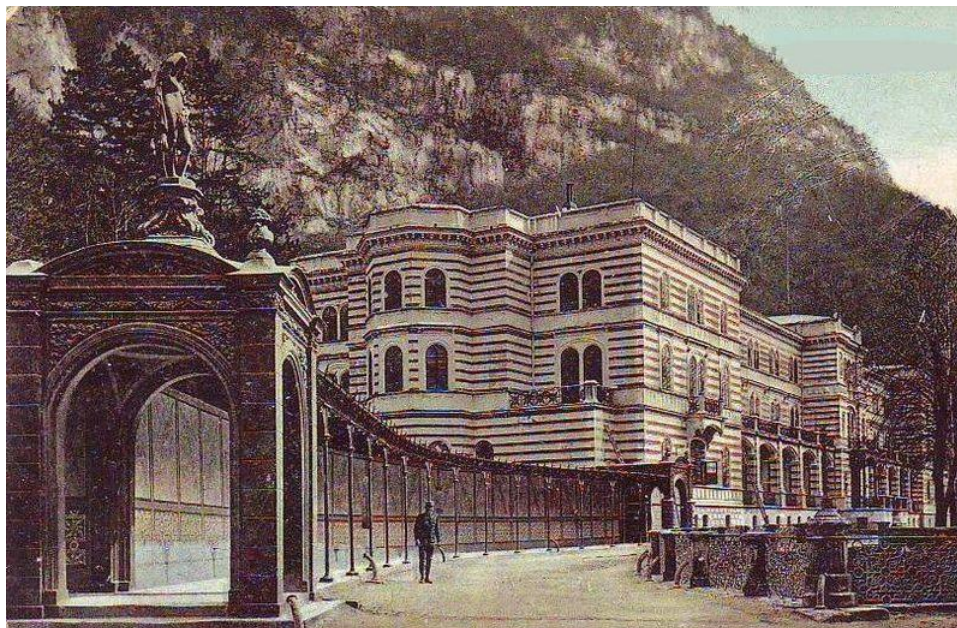
A képen a Gyógycsarnok látható felálványozva. A külsején restaurálási munkálatokat végeznek.Előtte a Gizella park látható.

Forrás: saját készítés

2. Melléklet: Ferenc József udvar

A képen a Ferenc-József udvar látható mely összeköttetésben áll a Karolina fürdővel és a Gyógycsarnokkal is.

Forrás: <https://romania.directbooking.ro/prezentare-baile-herculane-informatii-poze-imagini>

2.1. Melléklet: Ferenc József udvar napjainkban

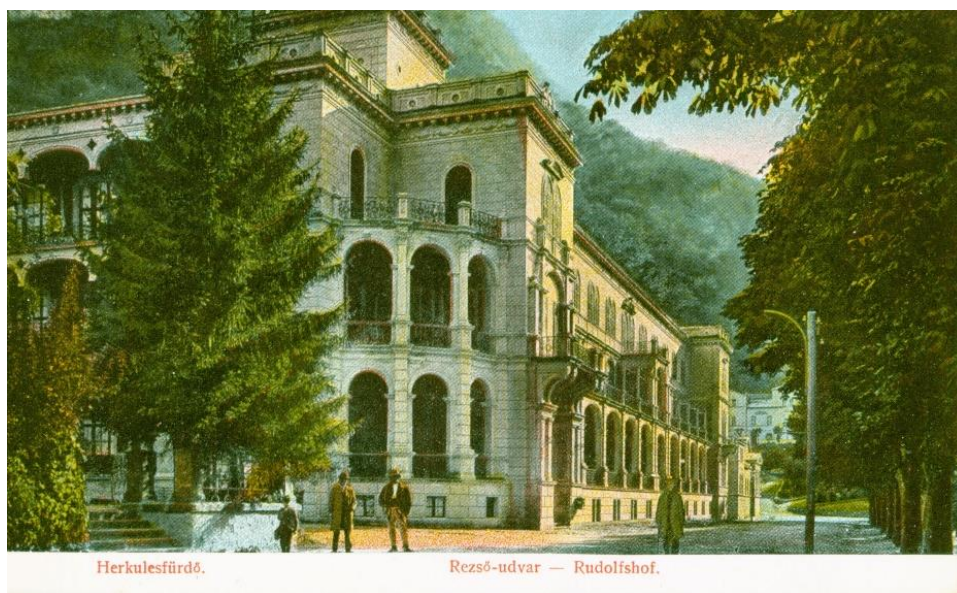
A Ferenc-József udvaron konzerválási munkálatokat végeztek. Kívülről tekinthető meg csak.

Forrás: saját szerkesztés

3. Melléklet: Rezső udvar

A Rudolf- vagy Rezső udvar a Gyógycsarnok másik oldalán helyezkedik és hasonlóságot mutat a Ferenc-József udvarral.

Forrás: <https://tgyoblog.wordpress.com/2016/05/04/herkulesfurdoi-emlekek/>

3. Rezső-udvar napjainkban

A Rezső-udvart nem lehet látni, ugyanis bevonták, eltakarták. Egyrészt a vakolat hullása miatt, másrészt a jövőben végzendő munkálatok miatt.

Forrás: saját készítés

4. Melléklet: Tatártzy villa, majd Erzsébet szálló

A képen a Tatártzy villa látható a Cserna partján hátról nézetből. Később az Erzsébet szálló nevet kapja 1875. évi látogatása alkalmával.

Forrás: <http://www.erzsebet-szobor.eoldal.hu/cikkek/szobortortenetek/romania--romania/erzsebet-szobra-herkulesfurdon.html>

4.1. Tatártzy villa, majd Erzsébet szálló napjainkban

A képen az Erzsébet szálló látható hajdani fényében. Az épületet csak kívülről lehet megtekinteni.

Forrás: saját készítés

5. Melléklet: Szapáry fürdőház

A képen a Szapáry fürdőház látható, előtte a Cserna folyó látható. Gróf Szapáry Gyuláról nevezték el, aki a beruházásokat pénzügyminiszterként és miniszterelnökként támogatta.

Forrás: <http://fotok.transindex.ro/?galeria=1290>

5.1.Melléklet: Szapáry fürdő napjainkban

A Szapáry fürdőház le van zárva, hídjá előtt belépni tilos felirat áll. A vakolat nap-mint nap esik e róla.

Forrás: saját készítés

6. Melléklet: Szapáry fürdő váróterme

A Szapáry fürdőház várótermét láthatjuk a képen. A terem közepén egy szökőkút található.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

6.1. Melléklet: Szapáry fürdőház váróterme napjainkban

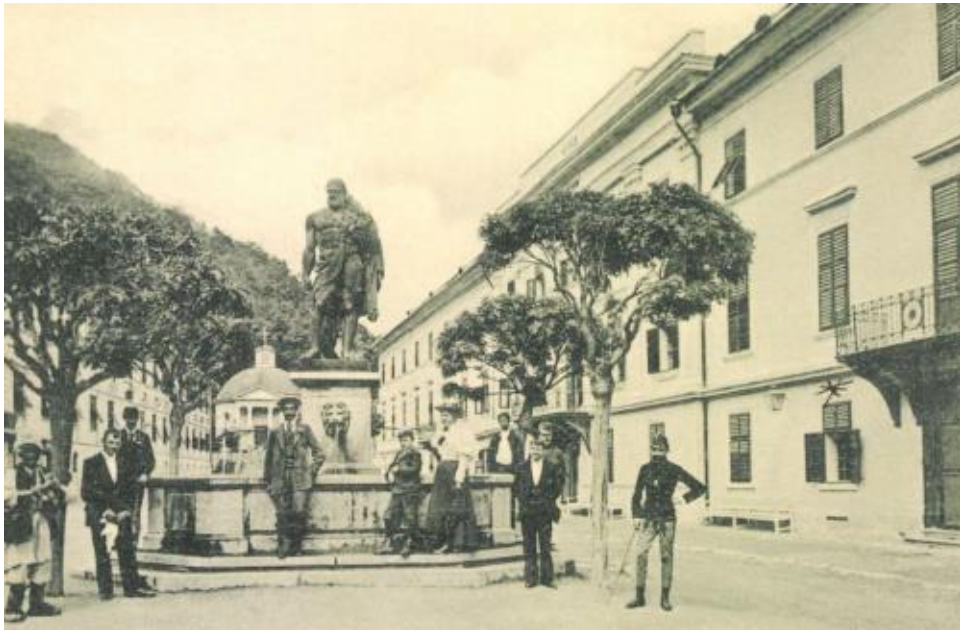
A Szapáry fürdőház váróterme látható mai fényében. A falfestmények nagy része nagyon rossz állapotban van.

Forrás: saját készítés

7. Melléklet: A Herkules tér

A képen a Herkules szobor látható. Alatta a szökőkútból inni lehetett.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

7.1.Melléklet: Herkules tér napjainkban

A Herkules szobor viszonylag jó állapotban áll a ivókút tetején. Napjainkban a ivókút nem működik.

Forrás: saját készítés

8. Melléklet: Sarolta fürdő, hajdani Karolina fürdő

A képen a hajdani Karolina fürdő látható. Egy folyosó köti össze a fürdőt a Ferenc József udvarral.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

8.1.Melléklet: Sarolta fürdő, hajdani Karolina fürdő napjainkban

A képen a hajdani Karolina fürdő restaurálási munkálatainak kezdetét láthatjuk. Napjainkban egyenlőre nem még nem folytatják a munkálatokat.

Forrás: saját készítés

9. Melléklet: Ferenc udvar

A képen a Herkules szobor bal oldalán a Ferenc udvar látható.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

9.1.Melléklet: Ferenc udvar napjainkban

A Ferenc udvar épületén restaurálási munkálatokat végeznek.

Forrás: saját készítés

10. Melléklet: Terézia udvar

A Herkules szobor jobb oldalán a Terézia udvar látható, mely katona szálló szerepet töltött be. Összekötöttésben van a Lajos fürdővel.

Forrás: <http://mult-kor.hu/ilyen-volt-erdely-a-szazadelon-20150918?print=1>

10.1. Melléklet: Terézia udvar napjainkban

A Terézia udvar napjainkban zárva van. Egy kis ajándékbolt működik egyik földszinti termében.

Forrás: saját készítés

11. Melléklet: fürdőigazgatóság épülete

A tér bal oldalának utolsó épülete a fürdőigazgatóság épülete volt, melyben a fürdőorvos, és a fürdő vezetőségének az irodái és lakásai voltak.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

11.1. Fürdőigazgatóság épülete napjainkban

A fürdőigazgatóság épülete restaurálási munkálatokon esett át, új ablakok kerültek a régiek helyébe és a külső homlokzat is megújult.

Forrás: saját készítés

12. József főherceg szálló

A József főherceg szálló a Herkules szoborral egy irányban bal oldalon látható. 1906-ban épül a szecessziós palota Guido Hoepfner és György Géza tervei alapján.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

12.1. József főherceg szálló napjainkban

A József főherceg szálló napjainkban nagyon rossz állapotban van. Betört ablakok, hulladozó vakolat fogadja a látogatókat.

Forrás: saját készítés

13. Ferdinánd szálló

A Ferdinánd szálló a Herkules tér bal oldalán található. Szembe vele a Karolina fürdő látható.

Forrás: <https://kepeslapok.wordpress.com/2013/10/16/herkulesfurdo/>

13.1. Ferdinánd szálló napjainkban

A Ferdinánd szálló napjainkban az egyetlen működő szálló Herkulesfürdő régi központjában.

Forrás: saját készítés